

Tisdagen den 1 oktober

Kl. 13.00–15.54
18.00–19.06

§ 1 Särskild debatt om förtroendeskadlig partifinansiering

*Särskild debatt om
förtroendeskadlig
partifinansiering*

Anf. 1 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Tyvärr lever vi i en tid då saker och ting borde vara annorlunda än de är. I grund och botten tror jag att det finns en bred uppslutning i svensk politik för att försöka ställa saker och ting till rätta för att Sverige återigen ska bli ett tryggt land med en stark känsla av samhörighet och tillit. Denna samhörighet och tillit måste gälla människor emellan och myndigheter emellan. Den måste också gälla mellan människor och myndigheter samt mellan medborgare och politik. Tillit och trygghet är ömtåliga ting som man måste vårda väl och agera ansvarsfullt inför.

Fru talman! Jag tror tyvärr att de flesta av oss känner någon eller några – det kan vara en förälder, en mormor eller en farmor – som på ålderns höst har blivit hänsynslöst utnyttjade av kriminella nätverk som har ringt upp från Spanien eller, för den delen, från någonstans i Sverige. Dessa nätverk har med olika sorters fuffens, rackartyg, hot eller andra påtryckningsmedel fått människor att göra av med sina sista besparingar eller, vilket för många kanske är ännu värre, förlora sin sista tillit och tilltro till det samhälle de lever i och de medmänniskor de är omgivna av.

Sedan jag tillträdde som statsråd har jag, tillsammans med alla andra i den här regeringen och många i den här kammaren, gjort mitt yttersta för att trycka tillbaka den typen av otrygghet och kriminalitet i vårt samhälle.

Fru talman! För en tid sedan skulle jag diskutera partifinansiering i *Aktuellt*. Jag måste säga att jag fick svälja ledsamheten i halsen när det inleddes med ett reportage där en person berättade att den hade blivit kontaktad om att köpa lotter. Pengarna därifrån skulle gå till Socialdemokraternas partikassa. Personen var sjuk och hade sagt nej, men sedan kunde den inte säga nej fler gånger utan kände att det enda sättet att komma ifrån det hela var att till slut säga ja, köpa en lott och därmed stödja ett parti trots att personen inte ville det.

Vi är alla, som människor och som politiska partier, belastade med fel, brister och problem. Man ska aldrig göra anspråk på att vara perfekt eller felfri. Det finns alltid saker att förbättra. Det är därför väldigt viktigt med granskning, transparens och genomlysning; allt det är välkommet.

De flesta kan bli påkomna med att ha missförstått en regel eller begått ett fel, men det vi har sett och det som har rapporterats de senaste veckorna om en mycket utstuderad och aggressiv teknik för att sälja lotter till äldre personer – och därigenom finansiera partipolitisk verksamhet – väcker

verkligen frågan om det är så svensk demokrati ska finansieras och om det är så det svenska partiväsendet ska fungera.

Som förtroendevalda behöver vi alla ställas inför det faktum att frågor behöver besvaras när vi får dem. Jag tror att få begär att alla alltid ska vara felfria, men ett rimligt krav på politiken och på staten är att man kliver fram, svarar och tar ansvar när fel uppdagas. Jag hoppas att debatten i dag ger Socialdemokraterna och Magdalena Andersson möjlighet att svara på hur de kommer att åtgärda de problem som uppdagats och hur de kommer att betala tillbaka pengarna till dem som har drabbats. Om inte de frågorna får något svar står vi inför allvarliga funderingar kring hur det svenska samhället och den svenska partipolitiken egentligen fungerar.
(Applåder)

Anf. 2 LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Ämnet för dagens debatt är inte gängkriminalitet, även om man skulle kunna tro det efter att ha lyssnat till statsrådet Wykman. Dagens debatt handlar i stället om partiers finansiering. Detta är en stor, viktig och allvarlig fråga. Vi som deltar i denna debatt har därför ett ansvar att göra det ytterst seriöst.

Sedan 1950-talet har socialdemokratin, precis som många andra folk-rörelser, finansierat delar av sin verksamhet, till exempel studier och medlemsaktiviteter, med lottförsäljning. Det har handlat om att hitta en finansiering vid sidan av partistödet, alltså de statliga bidragen, för att oberoende kunna bedriva verksamhet runt om i hela landet – i varje kommun och i så många bostadsområden och kvarter som möjligt – och för att kunna föra politiken och demokratin närmare medborgarna. Det är i den kontexten man ska se dagens särskilda debatt.

Fru talman! De uppgifter som har framkommit i den mediala granskningen av Kombispels lotteriförsäljning är allvarliga. Aggressiva och oetiska försäljningsmetoder hör inte hemma i någon verksamhet, särskilt inte i en verksamhet som vårt parti står bakom, men statsrådet måste ha bött under en sten om han inte har märkt att mitt parti snabbt fattat beslut om en rad kraftfulla åtgärder. Avtalet med telemarketingbolaget har sagts upp, och inga externa telemarketingbolag kommer att användas i framtiden. Vd:n entledigades omedelbart, och hela styrelsen har fått lämna sina poster.

En ny ledning ska nu göra en genomlysning av hela verksamheten, för så här ska det inte gå till. Vi gör vårt för att rätta till det som blivit fel.

Men, fru talman, om vi ska diskutera förtroendskadlig partifinansiering seriöst ska allt vara föremål för diskussion, som att Sverigedemokraterna och Moderaterna varje år slussar miljonbelopp från svenska kommuner och regioner till sina partihögkvarter i Stockholm. Detta är pengar som avsatts av medborgare för lokalt partiarbete. Är inte det förtroendskadligt för partisystemet?

Vi kan också diskutera de uppgifter som framkom i *Kalla faktas* granskning av anonyma donationer till partierna så sent som för några år sedan. Det avslöjades att flera partier hade medarbetare och företrädare som försökt att kringgå regelverket för anonyma donationer till de politiska partierna.

Hur reagerade partierna i denna sal då? Mitt parti hade en medarbetare som hade uttryckt sig på ett helt felaktigt sätt. Den medarbetaren skildes omgående från sina arbetsuppgifter. I Moderaterna fick den medarbetare som berättade att man helt anonymt kunde donera till verksamheter som gjorde stor nytta för Moderaterna i stället en befordran. Gunnar Strömmer är i dag Sveriges justitieminister.

Det finns uppenbart en skillnad mellan de politiska partierna. Vi socialdemokrater tar ansvar för vårt parti – för det vi gör fel och det vi gör rätt. Vi välkomnar den journalistiska granskningen. Den är en förutsättning för den svenska demokratin.
(Applåder)

Anf. 3 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag ser positivt på att vi i dag samlas i denna kammare för att diskutera förtroendeskadlig partifinansiering genom lotter. Allmänhetens förtroende för politiken riskerar att ta skada när ett parti finansierar sin verksamhet på ett sätt som inte överensstämmer med svenskarnas syn på etik och moral.

När förtroendet för politiken tar skada riskerar demokratin att urholkas. Därför är det bra att denna debatt äger rum och att Tidöpartierna redan påbörjat arbetet med att säkerställa en transparent, lagenlig och moraliskt försvarbar partifinansiering i Sverige.

Bakgrunden är att Socialdemokraterna har riggat systemet för att skapa fördelar för sin egen lotteriförsäljning. På så sätt har de till skillnad från en kommersiell aktör på spelmarknaden kunnat sälja lotter på kredit till spelmissbrukare, fattigpensionärer och redan skuldsatta. Detta har kunnat ske utan rimliga krav på kundkännedom och utan begränsningar av vinstskatten. Verksamheten har dessutom bedrivits genom en aggressiv marknadsföring mot samhällets svaga.

Fru talman! Att mot denna bakgrund konstatera att politiken behöver ta ansvar och se över den ljusskygga partifinansiering Socialdemokraterna har skräddarsytt åt sig själva torde vara okontroversiellt. Nuvarande ordning ger en möjlighet för dem som vill köpa stöd från Socialdemokraterna att prenumerera på lotter. Då blir partifinansieringen inte offentlig. Denna uteblivna transparens och det faktum att Socialdemokraterna ytterst kommersiella lotteriverksamhet getts undantag från de lagar och skatter som övriga kommersiella aktörer dras med är anledningen till Tidöpartiernas utredning på området. De senaste veckornas skrivelser och avslöjanden om djupt oetiska säljmanus, avlönade gängkriminella och lurade dementa pensionärer stärker bara vår bild av behovet av åtgärder, men detta var inte anledningen till utredningen.

Utredningens förslag förhandlas fortfarande, men ska politiken lyssna på väljarna är det ett förbud mot partipolitiska lotterier som gäller – en åsikt som delas av hela 90 procent av Tidöpartiernas väljare.
(Applåder)

I detta anförande instämde Josef Fransson och Johnny Svedin (båda SD).

Anf. 4 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! För oss i Vänsterpartiet är det otroligt viktigt att vi har ett transparent och tydligt system för politiska partiers finansiering. Det viktigaste skälet för detta är att förhindra korruption. Vi kan se vad korruption gör med länder runt om i vår omvärld. Ett av de största hoten mot demokratin är att folket inte längre har tillit till sina företrädare, och få saker skadar tilliten lika mycket som korruption.

Vi i Vänsterpartiet är glada över att det finns ett system för hur partiers finansiering ska redovisas, men vi skulle önska att det gick längre än det gör i dag. Vänsterpartiet finansieras i hög utsträckning av det offentliga partistödet. I övrigt är det många enskilda individers små bidrag som finansierar partiets verksamhet. Faktum är att det är Vänsterpartiets parlamentariker som är de allra största bidragsgivarna. Allt detta redovisas öppet hos Kammarkollegiet.

Men så är det inte i alla partier. Under valrörelsen för två år sedan avslöjade TV4:s *Kalla fakta* att flera partier var beredda att försöka kringgå regelverket för att möjliggöra mottagande av stora enskilda bidrag utan att avsändaren skulle avslöjas. Förutom det djupt omoraliska i att så flagrant strunta i reglerna öppnar detta för flera frågor: Har man gjort på detta sätt tidigare? Vilka andra metoder använder man sig av? Har partierna som gjort detta rent av lagt fram krav i riksdagen och drivit politik utifrån rena beställningar av särskilt rika individer och organisationer?

Fru talman! Det hyckleri vi kommer att få höra från regeringspartierna i dag kommer att slå de allra flesta som lyssnar på denna debatt med häpnad. Vi är alla överens om att det som har avslöjats om Socialdemokraternas lotteriverksamhet inte är bra. Från talarstolen har det redan moraliserats och kommer garanterat att moraliseras ännu mer över vad Socialdemokraterna har gjort, och det kommer att utkrävas ansvar. Oj, oj, vilket ansvar det kommer att utkrävas! Men när regeringens eget bedrägliga beteende lyfts fram kommer man nog att slingra sig som maskar i talarstolen för att undvika att besvara frågorna. Hyckleri och korruption, fru talman. Snacka om förtroendeskadlig finansiering av partier!
(Applåder)

Anf. 5 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Mitt under brinnande valrörelse, bara några veckor före valet i september 2022, avslöjade TV4:s *Kalla fakta* hur flera riksdagspartier visade sig beredda att kringgå den lagstiftning som klubbats här i kammaren bara några år tidigare, nämligen en lag som ska se till att våra medborgare får insyn i hur våra politiska partier finansieras – en lag som alltså ska se till att våra väljare får veta varifrån vi får våra pengar.

Fem av riksdagens åtta partier – de tre regeringspartierna, Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna – uppvisade i *Kalla fakta* stor kreativitet när det gällde lösningar för hur man skulle kunna runda lagstiftningen från 2018. Detta var ett nedslående prov på politisk dubbelmoral och på sådant agerande från politiker som på allvar skadar medborgarnas tilltro till oss och därmed i förlängningen riskerar att skada vår demokrati.

För mig som jurist och centerpartist är det helt självklart att lagstiftning som beslutats här ska följas. Samma inställning hade mina partikollegor som TV4:s reportageteam kontaktade 2022 då de tydligt sa nej till erbjudandet om stora ekonomiska bidrag när villkoret var anonymitet.

Fru talman! Att som politiker ens uttrycka en vilja att ta emot bidrag anonymt är ett svek mot våra väljare. De har rätt att veta vilka som ger mig och mitt parti ekonomiska bidrag. De har rätt att veta om något som de själva erbjuds att köpa, till exempel en lott, genererar vinst direkt in i ett politiskt partis kassa. De har rätt att veta hur jag som politiker arbetar och att jag när jag försöker övertyga andra med påståenden och argument verkligen följer grundläggande demokratiska spelregler.

Äpropå det senare: I konstitutionsutskottet driver Centerpartiet tillsammans med Miljöpartiet på för ökad transparens i det politiska arbetet genom ett initiativ vi lade fram i utskottet redan före sommaren. Detta initiativ kom till efter vårens avslöjande i *Kalla fakta* om att Sverigedemokraterna använt sig av anonyma konton i sin kommunikation på sociala medier – en metod som auktoritära stater använder sig av och som vi vill sätta stopp för. Vi vill se ett förbud mot att det offentliga partistödet används till sådant som undergräver den demokratiska ordningen.

Anonyma bidrag, vilseledande försäljningsmetoder och anonyma konton – att verka anonymt eller vilseledande står i direkt strid med hur politiken och vi politiker ska arbeta om vi vill upprätthålla en vital liberal demokrati. Medborgare måste av mig som politiker kunna förvänta sig och kunna begära att jag står för mina åsikter, att jag står för vilka kontakter jag har i min politikerroll och att jag står för vilka budskap jag sprider. (Applåder)

Anf. 6 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Telefonbedrägerierna mot äldre har tyvärr ökat, vilket skapar stor oro och otrygghet. Det har gått så långt att vissa äldre uppger att de inte längre svarar när de inte känner igen telefonnumret eftersom de är rädda för att någon ska lura dem.

Kristdemokraterna och regeringen kraftsamlar nu för att komma till rätta med detta. Socialdemokraterna har i stället gjort sig till en del av problemet, vilket faktiskt är ganska svårt att förstå.

Socialdemokraterna har tidigare kritiserats för att ha skaffat sig skattefrihet när det gäller lotterierna, för att sälja lotter på kredit till redan skuldsatta och för att ha drivit tusentals ekonomiskt utsatta människor till kronofogden.

Den senaste skandalen handlade om att Socialdemokraterna anlitat ett callcenter i Spanien där unga och tungt kriminella genom aggressiva metoder prackade på äldre människor socialdemokratiska lotteriprenumerationer. Det handlar om kriminella som varit inblandade i penningtvätt, grova vapenbrott och våldsbrott och till och med skjutningar och mord. Försäljningen har varit hänsynslös och utstuderad. Man har övertalat personer som uppgett att de inte har råd, och man har haft udden särskilt riktad mot just äldre och förvirrade som inte förstått villkoren. Det har dessutom framkommit att Socialdemokraterna både godkänt säljmanus och försett säljarna med ringlistor trots att S tidigare påstått motsatsen.

Det hela är ovärdigt. Det är ohederligt. Äldre ska behandlas med respekt, inte luras på pengar, inte bedras och inte prackas på och pressas att köpa socialdemokratiska lotter.

Det finns ett sätt för Magdalena Andersson att göra rent hus efter spel-skandalerna i S. Det är att stoppa bedrägerierna, säga upp abonnemangen, betala tillbaka pengarna och sluta med sin smutsiga lotteriverksamhet.

(Applåder)

Anf. 7 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Vi talar alltså om förtroendskadlig partifinansiering. Det är inget nytt. Vi har pratat om det på olika sätt sedan valet 2022 och kanske långt innan dess. Det handlar bland annat om reglerna för anonyma bidrag till partier och stöd från utlandet. Detta har lett till den så kallade insynskommittén som nu arbetar som bäst med frågor om transparens och redovisning.

I våras kom avslöjanden i *Kalla fakta* som ledde till att diskussionen utvidgades till att röra frågor om hur partiernas resurser används och om det är rimligt att de, inklusive partistöd, används anonymt. Det kan man också tycka är en förtroendefråga.

Det finns gott om vittnesmål om hur förtroende tar lång tid, kanske årtal, att bygga men kan raseras väldigt snabbt. Förtroendskapande åtgärder är en avgörande del i allt samhällsbyggande för hållbar utveckling.

SVT har under en följd av år undersökt väljarnas förtroende för politiken. Det skiljer sig förstås åt mellan partier, men generellt har det fallit något under senare år. Genomsnittet är att lite drygt hälften av väljarkåren har högt eller ganska högt förtroende för oss politiker. Till min glädje är det Miljöpartiet och Socialdemokraterna som ligger högst – tidvis över 70 procent. Det är för all del angenämt att ha det förtroendet, men i ärlighetens namn är inte sju av tio särskilt mycket. Det finns alltså saker att fundera över för oss alla.

Fru talman! Miljöpartiet skrev i augusti remissvar på utredningen om lotterier. Vi menade inledningsvis att partipolitiskt arbete måste ses som allmännyttigt. Det är den enda rimliga slutsatsen vi kan dra, och därför måste det som bedrivs inom ramen för partipolitiskt arbete bedömas efter samma regler och måttstockar som andra allmännyttiga verksamheter.

I min värld handlar detta om regeringsformen 1 § där det står att den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning. Jag tycker att det är en viktig mening och ett tydligt uttalande. Åtgärder som på något sätt inskränker den förutsättningen måste vara ytterst väl motiverade, och den struktur som finns för att möjliggöra delaktighet och göra så många som möjligt till aktiva medborgare måste skyddas och underhållas – och stärkas där det behövs.

För egen del tänker jag att detta handlar om att vara just förtroendevald. Vi är här för att vi har lovat våra väljare att göra vårt bästa för att uppnå och förverkliga mål som handlar om bättre miljö, hållbar omställning och solidaritet med människor och djur och det ekologiska systemet. Det är bland annat därför det är nödvändigt att vara öppen med finansieringen. Ingen ska ju behöva misstänka eller oroa sig för att den sker på felaktiga grunder.

Från Miljöpartiets sida står vi kvar vid det vi har sagt tidigare. Transparens, öppenhet och tydlighet är några nyckelord man kan använda. Vi ser inga starka skäl att inte vara tydlig med vem man träffar och vilka som ger bidrag – och som sagt gärna också hur pengarna används.

Vi måste komma ihåg att vi inte är här för vår egen skull. Vi är här för våra väljares skull.
(Applåder)

Anf. 8 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Det har länge rått en typ av undantagstillstånd i frågan om Socialdemokraternas partifinansiering. Deras sätt att samla in pengar har saknat stöd från medborgare men trots det haft stöd i lag genom en rad stora undantag från svensk spellagstiftning. Socialdemokraterna har varit undantagna från spelskatt, vilken uppskattas till 30 miljoner kronor årligen. Socialdemokraterna har undantag från förbudet mot att sälja spel på kredit. De omfattas inte av samma bonusbegränsningar som andra spelbolag. De har undantag från vissa krav på kundkännedom och skriftliga avtal vid telefonförsäljning.

Socialdemokraternas gräddfil till det som i dag är en industriell och numera tydlig internationell lotteriförsäljning måste få ett slut. Svenska partier behöver finansieras på ett sätt som inger förtroende, inte går ut över ensamma och förvirrade äldre och inte driver människor till stor skuldsättning. Liberalernas bestämda uppfattning är att undantagstillståndet måste få ett slut.

(Applåder)

Anf. 9 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Det framkommer ju många minst sagt beklagansvärda saker kring Socialdemokraternas lotteri i den här debatten och i medierna dessförinnan. Vi hörde nyss Fredrik Malm tala förtjänstfullt om de olika regelundantag eller gräddfiler som finns för lotteriet i lagstiftningen.

Kjell-Olof Feldt, tidigare socialdemokratisk finansminister, skrev redan 2001 att den socialdemokratiska regeringen utnyttjar statens makt för att gynna egna partipolitiska intressen. Det skrevs mot bakgrund av det lotteri som Socialdemokraterna har.

Det har förekommit uppgifter i debatten här att man kan sälja lotter på kredit, att man inte betalar skatt och andra typer av undantag. En fråga som skulle behöva få ett svar är hur Socialdemokraterna resonerade när de införde ett krav på skriftlighet vid telefonförsäljning – alltså skriftlig accept i efterhand – men då valde att undanta lotterier. Hur gick tankarna då inom socialdemokratin? Magdalena Andersson borde svara på den frågan. I hennes ställe kan givetvis Lena Hallengren här i dag reda ut detta. Hur hade det varit ifall dessa regler funnits på plats? Varför undantogs de, och hur kommer det sig att man gjorde det? Var det för att man hade kännedom om det som pågick?

Fru talman! Många säger att man kan tvivla på sanningshalten när socialdemokraten Lena Hallengren säger att de ingenting visste. Det beläggs i viss mån av en del tidningsrubriker. ”S säljer lotter på kredit till skuldsatta och driver tusentals till Kronofogden”, skrev DN 2017. ”S-lotteriet drev 80-åriga Gun till Kronofogden”, skrev Expressen 2017. ”S säljer kreditlotter till redan skuldsatta”, skrev SVT 2017.

Något som dock är väldigt besvärande för Socialdemokraterna när de beskriver att de ingenting visste är till exempel det som skrevs i Expressen 2023 om A-lotteriernas hemliga manus för att lura på pensionärerna lotter. Är det möjligt att S inte kände till att den här typen av säljmetoder fanns

Prot. 2024/25:12
1 oktober

*Särskild debatt om
förtroendeskadlig
partifinansiering*

när medierna redan 2023 rapporterade om de hemliga manusen? Det var uppenbarligen en sanning som fanns tillgänglig för alla att det gick till på det här sättet. Det rapporterades också att säljare spelade mormorskortet vid försäljning av S-lotter 2023. Det var uppenbart och känt för alla vilka försäljningsmetoder som fanns. Man kan inte svära sig fri från det.

Nu är frågan vad Magdalena Andersson ska göra med pengarna som partiet har kommit över på det här sättet. Varför tillsätts ingen oberoende utredning som ser över hur det egentligen har gått till? Frågorna behöver få ett svar, Lena Hallengren.

(Applåder)

Anf. 10 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag har nu lyssnat till statsrådet Wykman, som företräder det parti som har tagit initiativ till den här debatten. Det är en debatt som äger rum i en tid då Sverige befinner sig i en ekonomisk kris. Vår tillväxt är i Europas bottenliga, klimatutsläppen ökar och människor sägs upp i vårdnaden. Men, fru talman, när Moderaterna för andra gången på hela mandatperioden begär en särskild debatt fokuserar de på Socialdemokraternas lotterier.

Jag ägnade mitt första inlägg åt att berätta vilka åtgärder vi har vidtagit. Men jag saknar motsvarande rannsakan hos statsrådet. Inte med ett ord kommenterade han statsrådskollegan justitieminister Gunnar Strömmers försök att kringgå öppenheten i partifinansieringen. Talartiden kanske inte räckte till. Det här är olyckligt, och kanske kan nästa replik ägnas åt detta.

Statsrådet nämnde någonting om Gunnar Sträng och telemarketing i samma mening. Jag tror inte att det fanns telemarketing när Gunnar Sträng var i regeringsställning.

Jag vill mycket kort fråga: Var det inte förtroendskadligt när Gunnar Strömmer tipsade om en möjlig donator som man kan runda reglerna med?

Anf. 11 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Först och främst överlåter jag till svenska folket att bedöma om det är ett relevant samhällsproblem eller inte att äldre rings upp och med mycket aggressiva metoder övertalas att köpa saker som de egentligen inte vill ha, särskilt i en tid då många gängkriminella använder dessa metoder för att begå bedrägerier och stjäla både de sista pengarna och den sista tilliten.

Lena Hallengren verkar vara så uppfylld av de miljoner som trillar in i hennes partikassa att hon inte alls kan se den förtvivlan som finns hos många äldre. Det här är ett mycket relevant samhällsproblem. Och, Lena Hallengren, ni är en del av det problemet. Vi är här i dag för att diskutera det, och ni borde kunna lösa problemet.

När det kommer till Kjell-Olof Feldt skrev han ordagrant att S-regeringen utnyttjar statens makt för att gynna egna partipolitiska intressen. Det fanns telefoner när Kjell-Olof Feldt levde; det vill jag ändå understryka.

När det kommer till de andra problemen välkomnar jag absolut all form av transparens och granskning. Ni borde också göra det.

(Applåder)

Anf. 12 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Niklas Wykman är upprörd över telemarketing, men jag har inte hört om någon form av förbud mot telemarketing från regeringens sida. Återkom gärna om det ska läggas fram något sådant förslag!

Jag är överraskad över att statsrådet står i talarstolen och påstår att det skulle finnas en lotterilagstiftning som är skraddarsydd för Socialdemokraterna. Statsrådet är väl medveten om att så inte är fallet. Vad det handlar om är att det finns undantag för lotterier med allmännyttiga ändamål. Dit räknas idrottsrörelsen, nykterhetsrörelsen, handikappföreningar och även politiska partier – socialdemokrater, moderater och sverigedemokrater som har lotterier.

Det gäller alltså inte bara politiska lotterier, utan det handlar om allmännyttiga syften. Det har inte funnits några undantag för lotterier kopplade till Socialdemokraterna. Det är en lögn som jag hör att statsrådet jobbar hårt för att fortsätta att sprida, och jag får verkligen beklaga det.
(Applåder)

Anf. 13 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Lena Hallengren och Socialdemokraterna borde tillsätta en oberoende utredning som visar hur det här har gått till, vilka i partiet som kände till vad, hur direktiven gavs och hur telefonnumren har använts. Lena Hallengren och Socialdemokraterna borde svara svenska folket på hur de pengar som nu har kommit in på orättfärdig väg ska användas. Ska de finansiera valaffischer och reklam för Socialdemokraterna i nästa valrörelse? Är det så Lena Hallengren och Socialdemokraterna vill att svensk demokrati ska fungera?

Det är inga lögner kring Socialdemokraterna som jag uttalar här. Jag citerar Kjell-Olof Feldt, en hedersperson, också i socialdemokratin: Den socialdemokratiska regeringen utnyttjar statens makt för att gynna egna partipolitiska intressen. Det är socialdemokraten Kjell-Olof Feldts ord om Socialdemokraterna – inte mina egna.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis säga att det inte finns något allmännyttigt med att från den spanska solkusten, enligt medieuppgifter tillsammans med gängkriminella, ringa och pressa på pensionärer lotter de egentligen inte vill ha.
(Applåder)

Anf. 14 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Frågor ska besvaras, så finansmarknadsministern alldeles nyss. Jag har en fråga. Det blev inte så bra häromdagen när Dagens Industri avslöjade att regeringen har tillsatt en utredning av hur riskkapitalisternas bonusar ska beskattas.

Här står vi i en brinnande sjukvårds- och skolkris, och samtidigt arbetar regeringen med förslag om hur man ska ge riskkapitalisterna lägre skatter på deras bonusar. Det kan vara värt att påminna sig om att många av riskkapitalisternas bonusar redan från början härrör ur skattemedel som de har fått för att kunna berika sig på välfärdsmarknaden, alltså den marknad som var den förra moderatledda regeringens totala haveri.

Är det konstigt, fru talman, om man ställer sig frågan om utredningen är just vad Kristoffer Melinder, vd på riskkapitaljätten Nordic Capital, köpte för den där halva miljonen som Moderaterna fick av honom?

Anf. 15 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Jag kan klart och tydligt och med rent samvete säga till Samuel Gonzalez Westling: Det behövs inga pengar från någon för att Moderaterna ska vilja stärka svenskt försvar. Det krävs inga pengar från något eller någon för att Moderaterna ska vilja stärka svenskt rättsväsen och låsa in kriminella.

Fru talman! Låt mig också väldigt tydligt säga: Det krävs inga pengar från något eller någon för att Moderaterna ska vilja ha lägre skatter och ett bättre fungerande samhälle med starkare ekonomi och mer tillväxt. För det krävs inga tillskott utifrån, utan det är det vi moderater står för och kämpar för precis varje dag. Vi vill ha ett tryggare Sverige där ekonomin kan växa och lönerna vara högre. För det behövs inga externa tillskott.

(Applåder)

Anf. 16 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag har ytterligare en fråga till finansmarknadsministern: Hur resonerade man i Moderaterna när det framkom att dåvarande partisekreterare Gunnar Strömmer stod och filosoferade i *Kalla fakta* om hur man skulle kunna kringgå reglerna och kunna ta emot bidrag? Det var det där som stred mot lagen och som någon månad senare fick Gunnar Strömmer att bli befördrad till justitieminister.

Vi får hoppas att Moderaterna har funderat lite närmare på hur man tänker göra med sådant här i fortsättningen. Men finansmarknadsministern kanske skulle kunna förklara vilka andra upplägg man har i Moderaterna för att kunna dölja bidrag man får från privatpersoner?

Anf. 17 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Det var en väldigt bra granskning som gjordes. Den påvisade fel i flera partier av olika allvarlighetsgrad. För oss var det självklart att Gunnar Strömmer klev fram och svarade på frågorna.

Jag noterar att Socialdemokraterna använde samma strategi som nu; man lade skulden långt ifrån sig och sparkade en person långt ned i organisationen. Men den här gången kände Socialdemokraterna, enligt alla de uppgifter vi har och det som har rapporterats i medierna, till vilka aggressiva metoder som användes. De hade ju beskrivits i medierna innan det här uppdagades.

Därför behöver Magdalena Andersson kliva fram, ta ansvar och berätta vad hon gjorde efter att det uppdagades att det fanns aggressiva säljmanus. Vad gjorde Magdalena Andersson efter att det uppdagades att man spelade med olika trick för att lura äldre personer på pengar?

Men Magdalena Andersson är som helt försvunnen i detta. Hon behöver också kliva fram, precis som våra företrädare gjorde, och berätta vad hon har haft för sig, hur hennes parti har berikat sig självt och vad partiet nu ska göra med de här pengarna.

(Applåder)

Anf. 18 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Statsrådet Wykman sa i sitt inledande anförande att vi alla begår fel och att det är viktigt med transparens, och jag hörde också nyss att *Kalla fakta*-granskningen välkomnades. Jag syftar då på den granskning som gjordes inför valet 2022 och där det visade sig att bland annat Moderaterna var villiga att runda den lagstiftning som då fanns.

Statsrådet svarade lite grann så när Vänsterpartiets Samuel Gonzalez Westling ställde en liknande fråga, men jag hörde också att statsrådet började prata om andra partier i sitt svar. Jag skulle gärna vilja uppehålla mig mer kring vad Moderaterna gjorde efter det avslöjande som *Kalla fakta* gjorde 2022. Vilka åtgärder har Moderaterna vidtagit för att det här inte ska upprepas, så att man verkligen följer lagen och är transparent gentemot medborgarna?

Anf. 19 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Allt det har vi ju redovisat – det finns en lång rad granskningsfunktioner och beskrivningar av hur de följs – och det kan var och en ta del av.

Det man inte har kunnat ta del av är vad Magdalena Andersson och Socialdemokraterna avser att göra. Man tillsätter ingen oberoende granskning av sin verksamhet, och Magdalena Andersson träder inte fram och är tillgänglig för att svara på frågor om vad hon ska göra med pengarna. Enligt medieuppgifter finns det alltså gängkriminella som bedriver verksamhet där de säljer lotter från Spanien. Jag vet inte om de uppgifterna stämmer, men det säljs åtminstone lotter från Spanien, med väldigt aggressiva tekniker, till svenska pensionärer och folk som egentligen inte vill köpa – och Magdalena Andersson svarar inte på vad hon tänker göra med de pengarna.

Att Centerpartiet inte har något intresse av detta säger rätt mycket om hur djupt in i vänstern man har sjunkit och hur långt ifrån att utkräva ansvar för något som gått fel man är.

(Applåder)

Anf. 20 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Det var ett mycket märkligt påhopp. Jag har ännu inte haft möjlighet att ta replik på Magdalena Andersson, men jag kommer självklart att göra det.

Jag blir väldigt förvånad: Nu står jag som centerpartist och ställer en fråga till en moderat angående transparens för våra medborgare gällande hur våra politiska partier finansieras. Det är den fråga jag ställer, riktad till statsrådet. Svaret är en fokusförskjutning. Jag har varit åklagare, och jag vet hur advokater gör i rättssalen; man börjar prata om andra saker för att det inte ska pratas om sakfrågan. Jag känner igen det spelet väl, och jag tycker att det är ganska tröttsamt.

Jag föredrar att hålla mig till saken, och jag vill återigen – i det här replikskiftet – höra vad Moderaterna gör rent konkret för att undvika att det vi såg i valrörelsen 2022 ska upprepas. Jag ber statsrådet att inte återigen börja förskjuta fokus.

(Applåder)

Anf. 21 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Den frågan har vi hanterat med kraft, och det utgår jag från att andra partier också har gjort; precis som riksdagsledamoten nämnde var flera partier föremål för granskning i detta. Det finns inga andra ambitioner eller intentioner än att leva efter de regelverk som finns.

Det som är anmärkningsvärt och det som sticker ut är att det redan innan detta rapporterades i medierna om de aggressiva metoder som Socialdemokraterna använder vid försäljning av sina lotter. Det verkar man alltså inte ha dragit slutsatser av eller behandlat på samma sätt som tidigare kritik kring partifinansiering har behandlats på. Det finns helt enkelt en lucka i berättelsen här.

Tyvärr kommer riksdagsledamoten inte att kunna ta replik på Magdalena Andersson, men jag håller med om att hon borde vara här. Frågan är nämligen vad Socialdemokraterna ska göra med pengarna. Hur ska man använda pengarna? Ska vi se pengarna användas till valaffischer och kampanjer i valrörelsen 2026? Är det verkligen så Centerpartiet, och vi alla, vill att vår demokrati ska se ut?

(Applåder)

Anf. 22 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Tack för diskussionen så här långt, statsrådet!

Jag är också lite förvånad över att statsrådet håller fast vid samma historia i replikskifte efter replikskifte. Det handlar väldigt mycket om hur lotteriförsäljning går till, men nu var det väl inte det vi talade om. Vi talade om förtroendeskadlig partifinansiering.

Jag förutsätter att det Lena Hallengren talade om tidigare har tagits om hand och håller på att tas om hand och att vi kommer att se ett slut på det. Men i övrigt hade vi en diskussion – åtminstone hade jag en diskussion – om huruvida vi ändå inte ska se partipolitisk verksamhet som en allmännyttig verksamhet som därmed bör ha samma villkor som övrig allmännyttig verksamhet. Det har ju diskuterats här att vi skulle behöva ha samma regler även för en lång rad andra verksamheter. Jag vill återvända till det ämnet och fråga statsrådet om det.

Anf. 23 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Jag ska inte missunna Jan Riise att ha en diskussion med sig själv – många upplever nog att man får de bästa svaren då – men vi får nog ändå prata tillsammans.

När det kommer till de partipolitiska lotterierna kan man givetvis säga att allting ska vara precis som det är – att det ska vara en allmännyttig verksamhet i likhet med scouterna, nykterhetsrörelsen eller någonting annat – eller också kan man dra slutsatsen att man kanske behöver göra någonting med all den kunskap kring detta som nu har kommit fram. Man kanske behöver se över eller ändra någonting.

Jan Riise verkar helt och fullt lita på att Socialdemokraterna nu ska ordna detta, men frågan kvarstår varför partiet inte ordnade det efter 1995 års granskning. Varför gjorde man det inte efter 2017 års granskning? Varför gjorde man det inte efter 2023 års granskning? Jag känner mig tyvärr inte så hoppfull gällande det här, och särskilt inte eftersom man inte har tillsatt en oberoende utredning. Magdalena Andersson har inte svarat på vad hon ska göra med pengarna.

När det gäller allmännyttigt och förtroendeskadligt – ja, rubriker som ”Flera gängkriminella kopplas till bolag som sålde S-lotter” är enligt min mening förtroendeskadliga.

(Applåder)

Anf. 24 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Jag noterar att svaren fortsätter enligt samma mönster som tidigare. Jag återkommer därför med en dåres envishet till frågan om inte en allmännyttig verksamhet ska ha möjlighet att fortsätta.

Jag säger inte att det vi har sett har varit bra; låt det vara helt tydligt. Jag förutsätter att det tas om hand på det sätt som har beskrivits. Men med det sagt och ordnat tycker jag ändå att det finns skäl att diskutera om inte partipolitisk verksamhet ska betraktas som allmännyttig i den bemärkelsen att den därmed jämföras med andra typer av organisationer. Jag skulle gärna vilja ha ett svar på det.

Jag kan också säga, bara som en liten poäng, att jag nog har pratat med Kjell-Olof Feldt i telefon en gång. Jag får alltså ge statsrådet rätt i att det fanns telefoner då, även om det är många år sedan. Men det var inte för att sälja lotter som jag talade med honom, kan jag säga!

Anf. 25 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! En av många bra saker med att debattera och diskutera är att man kan synliggöra de alternativ väljarna står inför. Det kan också växa fram en bredare samsyn, och kanske var detta ett första steg på den vägen.

Jag är i grunden en optimistisk person, och jag skulle vilja dela ledamoten Riises optimism kring att Socialdemokraterna ska ordna detta. Men det som lite grann leder till smolk i bägaren är att det kom fram uppgifter 1995 och att man inte åtgärdade problemet då. Det har kommit fram uppgifter många gånger sedan dess – exempelvis 2017 och 2023 – som är närmast identiska med de uppgifter som har kommit fram nu. Det har funnits alla chanser för Socialdemokraterna att åtgärda de här problemen, men man har inte gjort det.

Det har varit en av de bevekelsegrunder som finns när man har tittat närmare på den här verksamheten: Är partier att likställa fullt ut med scoutrörelsen, nykterhetsrörelsen eller cancerforskningsinsamling när det kommer till att sälja lotter? Partier har ju ändå i viss mån en annan funktion i samhället än vad de rörelserna har, och därför har vi sett över den här frågan.

(Applåder)

Anf. 26 LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag vill tro att det i den här salen finns ett engagemang, och ett innerligt sådant, för att säkerställa att vi som politiska partier är både öppna och transparenta med vår finansiering. Det är i så fall bra, för så har det ju inte alltid varit. Det är inte länge sedan som det var fullt möjligt att lämna bidrag till politiska partier helt anonymt, och det finns partier i den här församlingen – bland annat Sverigedemokraterna och Moderaterna – som slogs med näbbar och klor för att det skulle fortsätta vara just anonymt och hemligt.

När vi nu diskuterar frågan om förtroendeskadlig partifinansiering, som är rubriken på denna särskilda debatt, vill jag fråga Tidöpartierna: Är

det förtroendskadligt att Gunnar Strömmer, Moderaternas dåvarande partisekreterare och Sveriges nuvarande justitieminister, tipsade en möjlig partidonator om hur man på bästa sätt kunde bidra anonymt till Moderaternas politiska verksamhet genom att gå via stiftelser?

Tips på att runda öppenheten i partifinansieringen gick också att få från Peter Kullgren, Kristdemokraternas dåvarande partisekreterare och Sveriges nuvarande landsbygdsminister. Vad är detta om inte förtroendskadligt?

Är det förtroendskadligt när politiska partier genom avancerade upplägg slussar mångmiljonbelopp från det kommunala partistödet till parti-högkvarteren i Stockholm – ett stöd som ska gå till att stärka den lokala demokratin? För detta gör både Sverigedemokraterna och Moderaterna. Vi kanske kan få ett svar om detta; det finns ju några inlägg kvar.

Fru talman! Regeringen tillsatte nyligen en utredning där det var tydligt vad utredaren skulle komma fram till: Beskattningen ska tolkas på det sätt som gynnar riskkapitalister. Huruvida sänkt skatt för riskkapitalister är önskvärt eller inte kan man ha synpunkter på, men än värre, eller intressantare, är att en av dem som gynnas är Moderaternas största privata bidragsgivare. Detta har kallats ett direkt beställningsjobb, inte av mig, men av en professor i skatterätt. Frågan är: Är detta förtroendskadligt?

Svenska folket förtjänar att få veta om Tidöpartierna tar denna debatt seriöst eller om det enbart och endast är fråga om politisk teater.
(Applåder)

Anf. 27 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag är otroligt förvånad över att Socialdemokraterna bland sina företrädare väljer Lena Hallengren, som skickas fram i denna debatt. Lena Hallengren ljög hela svenska folket i ansiktet i SVT den 12 september, då hon sa: Vi har aldrig givit ett sådant uppdrag, utan vi förutsätter att den som gör detta gör det som vi beställt. Detta är uppenbart inte fallet.

Ett par dagar senare kunde vi läsa i medierna att Socialdemokraternas bolag själv har tagit fram de oanständiga säljmanus som de gängkriminella på Solkusten nyttjar när de blåser dementa svenskar samt att Lena Hallengrens kollegor pushar bolagen till oetisk försäljning och själva reser ned till Barcelona när inte tillräckligt många äldre har lurats i närtid.

Detta var kanske okänd information för oss, men inte för Lena Hallengren. När ska hon be om ursäkt för sitt bolags verksamhet och sina egna lögner?

(Applåder)

Anf. 28 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte varför jag är förvånad över att riksdagsledamoten står här och ger en bild av att han skulle bry sig om dem som påverkas av telemarketingföretagets oetiska metoder.

Vi vet allihop precis varför Tobias Andersson är så intresserad av det lotteri som bland andra Socialdemokraterna är ägare av. Det har ingenting med DN:s granskning att göra, utan det handlar om att dra åt kranen med finansiering så att det nästa år blir ett kortare förstamajtåg för sossarna. Det är vad Tobias Andersson är dedikerad till. Det är denna uppgift som du försöker fullfölja varje dag i Sveriges riksdag, på alla de platser där du är.

De frågor som Tobias Andersson ställer har jag svarat på. Vi har givit tydliga besked. Telemarketingföretaget används inte, vd:n är bytt, styrelsen är ny och vi ska gå till botten med detta.

Jag tycker att det sker en sammanblandning, som jag förstår är oerhört medveten, av lotteriet och det som är att betrakta som Socialdemokraterna och partiet. Jag har inte ljugit, och jag kommer inte att göra det framöver heller. Jag kände inte till den verksamhet som Tobias Andersson citerar. (Applåder)

Anf. 29 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tänker inte be om ursäkt för att jag har gått till val på att stoppa sosseriet och att en stor del av min politiska gärning syftar till att få bort maktkorrumperade socialdemokrater från inflytelserika positioner i den svenska offentligheten, till exempel Kombilotteriets tidigare ordförande, som vid samma tidpunkt också var ordförande för Skatteverket.

Att Socialdemokraterna har riggat svensk offentlighet för att berika sig själva och tillskansa sig makt tänker jag fortsätta att motarbeta genom hela min politiska gärning. Lena Hallengren kan välja att använda detta som argument gentemot mig, men jag bär denna T-shirt med stolthet.

Nej, det handlar inte om ett enskilt telemarketingbolag. Det finns ärliga telefonförsäljare också. Vissa har till och med tackat nej till Socialdemokraterna som kund därför att de tyckte att manusen var för aggressiva. Så låt oss inte flytta fokus till telefonförsäljarna. Vissa är så ärliga att de tackar nej till Socialdemokraterna. (Applåder)

Anf. 30 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! När vi socialdemokrater blir informerade om att vi har gjort något fel eller att misstag har begåtts agerar vi. Det var precis detta jag beskrev. Ansvariga får ta konsekvenser, och vi gör om och gör rätt.

Men vad gör Sverigedemokraterna när de ertappas med att till exempel bedriva en skattefinansierad trollfabrik som sprider både hat och hot? Jo, de anklagar de granskande journalisterna för att vara en del av en gigantisk påverkansoperation, och de meddelar högt och ljudligt att de tänker fortsätta att bedriva trollfabriken precis som tidigare.

Det är en stor skillnad i detta, Tobias Andersson. Jag tar ansvar. Man gör fel – det är ingen tvekan om det – men då gäller det att förbättra och göra rätt i stället. Vi välkomnar granskning för att kunna göra rätt, men Sverigedemokraterna har en annan metod, nämligen att gömma sina dunkla metoder och inte sky några medel utan ägna sig åt vulgärdebatt och säga det som krävs. (Applåder)

Anf. 31 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Mina tankar och gärningar går till alla de äldre som känner sig otrygga runt om i Sverige och som är rädda för att utsättas för allt från bedrägerier till aggressiva försäljningsmetoder som man inte kan säga nej till.

För att bringa klarhet i detta: Är det någon av de här rubrikerna som du anser inte stämmer med verkligheten, Lena Hallengren? ”S säljer lotter på kredit till skuldsatta och driver tusentals till Kronofogden”, ”S-lotteriet

drev 80-åriga Gun till Kronofogden”, ”S säljer kreditlotter till redan skuldsatta”, ”A-lotteriernas hemliga manus för att lura på pensionärer lotter”, ”Säljare spelar mormorskort vid försäljning av S-lotter”, ”Unga säljer S-lotter i Barcelona: ’Lurar gamlingar som inte har pengar’”, ”Flera gängkriminella i bolaget bakom S-lotter” och ”Flera gängkriminella kopplas till bolag som sålde S-lotter”.

Är det någon av dessa rubriker eller något i medierapporteringen som inte stämmer, Lena Hallengren?

Anf. 32 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Sedan 2017 finns det ingen som drivs till Kronofogden. När vi insåg att detta kunde hända såg vi till att det inte hände. Jag tvivlar inte på att det kan vara gamla rubriker som Niklas Wykman läser upp, för det gäller väl att hitta det som väcker lite uppmärksamhet.

Vi har nu en debatt med rubriken förtroendskadlig partifinansiering. Jag måste säga, Niklas Wykman: Ska du inte ta och ägna någon replik åt att berätta hur du ser på det faktum att du har en kollega i regeringen som väldigt tydligt gav råd och tips på hur man skulle kunna stödja Moderaterna anonymt och hur man skulle kringgå den öppenhet som vi gemensamt hade beslutat skulle finnas? Berätta gärna det!

Berätta också – för jag är innerligt nyfiken – om alla de åtgärder som statsrådet nu ska gå hem och vidta så att inga äldre kan luras av några företag! Jag tycker att detta är en mycket lovvärd uppgift. Vi socialdemokrater gör allt för att göra om och göra rätt, men jag tror att statsrådet skjuter lite bredvid målet om han tror att detta är det enda.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag får påminna båda debattörerna om att tilltala varandra med ”ledamoten” eller med för- och efternamn, inte med ”du”).

Anf. 33 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman och Lena Hallengren! Vi införde till exempel skriftlighetskrav vid försäljning av lotter via telefon. Lena Hallengren kan säkert redogöra för om man har följt det i det här fallet eller inte. Lena Hallengren borde redogöra för varför den tidigare S-regeringen undantog just försäljning av lotter från skriftlighetskravet vid telefonförsäljning när det skulle gälla för allt annat.

En av de rubriker jag nämnde var ”A-lotteriernas hemliga manus för att lura på pensionärer lotter”. Lena Hallengren menar att man har vidtagit åtgärder kring allt detta. Ändå är det precis vad som händer igen. Rimligtvis kan det alltså inte vara så att Lena Hallengren och Socialdemokraterna inte kände till metoderna. Det finns svart på vitt att man kände till metoderna eftersom det har rapporterats om dem i medierna.

Frågan nu är: Vad ska Socialdemokraterna göra med de pengar som man har kommit över på det här sättet? Vad ska Socialdemokraterna göra med de pengar som kommer från de drabbade pensionärerna, och kommer Socialdemokraterna att tillsätta en oberoende granskning av sin lotteri-verksamhet?

(Applåder)

Anf. 34 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Svaren när det gäller Moderaternas agerande att belöna sin medarbetare som tipsat om anonym partifinansiering med att låta denne bli justitieminister, att de tycker att det är helt ointressant huruvida man för upp lokalt och regionalt partistöd till nationell nivå eller utför beställningsjobb så att riskkapitalister ska få ännu mer kvar får vi uppenbarligen inte.

Jag gav svar i mitt första inlägg på hur Socialdemokraterna och spelbolaget nu har agerat, nämligen genom att säga upp avtalet med telemarketingföretaget och inte använda sig av extern telemarketing. Vd:n har entledigats, styrelsen är utbytt och man ska gå till botten med det som har hänt. Detta gjorde vi omedelbart när vi fick kännedom om det som framkom i DN:s granskning.

Anf. 35 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Den morgon när DN:s avslöjande reportage publicerades om hur det gick till när ett callcenter i Spanien sålde S-lotter till förvirrade äldre satte jag kaffet i vrångstruben. Jag kände att detta var väldigt likt det jag själv försökt bekämpa och beivra när jag jobbat som åklagare mot bedrägerier, där just äldre är en grupp som är särskilt utsatt.

Socialdemokraterna har redogjort för vad man har vidtagit för åtgärder efter detta, bland annat att inte längre använda sig av det företag man tidigare anlitat. Ett annat problem är dock om man har manus som pressar den äldre. Jag skulle vilja veta lite mer om hur Socialdemokraterna arbetar framöver för att man inte ska använda sig av sådana pressande säljmetoder.

Anf. 36 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Det var inte bara Malin Björk som blev upprörd över avslöjandena i den granskning som DN gjorde. Det var naturligtvis många som blev det.

Jag vill först understryka att även om det beskrivs så har det aldrig funnits en målgrupp som varit just äldre förvirrade. Målgruppen är större än så.

Frågan handlade dock om att inte använda sig av motsvarande manus. Vi ska inte använda oss av extern telemarketing, så det är väl ett tydligt och rakt svar på detta. Är Malin Björk intresserad, och det gäller även övriga, finns det en möjlighet att kontakta Kombispiel och se hur de arbetar eller har arbetat.

Anf. 37 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Lena Hallengren för svaret.

Jag har ytterligare en fundering kring detta med transparens. Jag nämnde i mitt anförande att det är viktigt med transparens hela vägen. Det är viktigt att våra medborgare och väljare vet varifrån vi får våra pengar. Det är viktigt att våra medborgare och väljare vet vad vi gör och hur vi jobbar. Det är naturligtvis också viktigt att den som på något sätt, direkt eller indirekt, ger ett bidrag till ett politiskt parti i form av överskott i ett lotteri vet att överskottet tillfaller ett parti.

I den lotteriverksamhet som Socialdemokraterna bedriver ska detta anges någonstans, vet jag, men det skulle kunna framgå på ett tydligare sätt. Då undrar jag helt enkelt: Vad gör Socialdemokraterna för att vara

säkra på att de som köper dessa lotter faktiskt vet att överskottet går just till dem?

Anf. 38 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Det har aldrig hemlighållits vart överskottet går. Det har tvärtom varit en anledning för många att köpa en lott – att man vill stödja verksamheten. Många är medlemmar, men många vill stödja den genom att köpa en lott snarare än genom att bli medlemmar. Det har aldrig varit en hemlighet, och det kommer inte att vara en hemlighet i den mån vi försöker stärka våra intäkter. Vi är stolta över det vi står för och har ingenting att hymla med.

(Applåder)

Anf. 39 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! När Lena Hallengren konfronterades med Socialdemokraternas lotteriskandal i SVT:s *Aktuellt* hörde jag henne säga: Vi vill ju sälja lotter. Det får man säga är ett understatement. Det råder vid det här laget ingen tvekan om att Socialdemokraterna vill sälja lotter; problemet är hur mycket man vill sälja dem och hur långt man är beredd att gå.

Att Socialdemokraterna förblindats av girighet och gått för långt i sin jakt på andra människors pengar är tydligt. Det jag inte förstår, med facit i hand, är att Socialdemokraterna till varje pris tänker fortsätta med denna förtroendskadliga lotteriverksamhet, trots att man vet hur äldre luras och fattiga far illa på grund av Socialdemokraternas egna lotterier.

Är Lena Hallengren en gås som allt bara rinner av? Hur kan man annars se Sveriges äldre i ögonen och hävda att man ska fortsätta med denna lotteriverksamhet?

Anf. 40 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Christian Carlsson är en struts som haft huvudet i sanden under hela den här debatten. Jag har ju stått här och i två anföranden och även i replikskiften sagt att vi inte kommer att fortsätta med telemarketingförsäljning. Vi har sagt upp detta avtal.

Vi vill sälja lotter till dem som vill köpa – jag är ganska säker på att jag sa det, även om det inte var ordagrant, och det menar vi. De som vill stödja Socialdemokraterna och som längtar efter en annan regering som står upp för dem som är utsatta, som inte vill ha gigantiska skattesänkningar och så vidare måste ha en möjlighet att vara medlemmar, som i alla partier, men också att ge ett ekonomiskt stöd. Det har varit genom lotterier. Vi får se vad det är framöver.

Anf. 41 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Problemet är ju inte att Socialdemokraterna har sålt enstaka lotter till dessa förvirrade äldre utan att man har sålt abonnemang. Tänker ni fortsätta tjäna pengar på dessa äldre som har tecknat lotteriabonnemang? Vad ska ni annars göra med pengarna?

Det finns ju ett sätt att lösa detta, nämligen att helt enkelt sluta upp med bedrägerierna, säga upp abonnemangen och lägga ned den här verksamheten. Socialdemokraterna är Sveriges största parti, i ett land med höga partibidrag. S skulle vara ett rikt och välbeställt parti även om man inte

lurade äldre människor på deras pengar eller lockade ekonomiskt utsatta familjer att köpa lotter med hopp om snabba pengar.

Det heter visserligen att mycket vill ha mer, men jag kan inte förstå att det är så viktigt att fortsätta med de här lotterierna. Verksamheten är så rutten att det nu är fler socialdemokratiska väljare som tycker att det vore bra att förbjuda partilotterierna än som tycker att det är ett dåligt förslag. Socialdemokraterna borde lyssna på sina väljare.
(Applåder)

Anf. 42 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Det måste vara Christian Carlssons dröminlägg att stå här och komma med denna typ av vulgära påståenden som saknar sanningshalt.

Om det är så att Christian Carlsson har en lott rekommenderar jag honom att kontakta Kombispiel. Det gör jag också till andra som inte längre vill ha den lott de prenumererar på. Själv behåller jag min lott under över-skådlig tid.
(Applåder)

Anf. 43 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det är lite svårt att veta i vilken ända man ska börja, men jag kan börja år 2010. Då visade det sig att Socialdemokraterna ringer upp personer fast de har registrerat sig hos Nix för att slippa telefonförsäljning. År 2012 avslöjar Aftonbladet att man har riktat inkassokrav bland annat mot en elvaårig flicka som man ringt och sålt till. År 2013 prickas man av Datainspektionen för att ha spridit sitt medlemsregister. År 2016 prickas man av Spelinspektionen för att man inte nämner vilka som är avsändare när man kränger sina lotter. År 2017 kommer ett stort avslöjande i Expressen om att man pressar pensionärer. Samma år undantar man det egna lotteriet från skriftlig bekräftelse. Samma år kommer det också fram att man drivit 8 000 personer till kronofogden.

Min fråga är, utifrån allt detta: Varför, Lena Hallengren, är det så viktigt för Socialdemokraterna att det inte ska krävas någon skriftlig bekräftelse när ni kränger era lotter och att ni ska ha undantag från kravet att man inte får sälja på kredit?

Anf. 44 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Vad bra att Fredrik Malm från Liberalerna begärde replik! Jag noterade nämligen att han i sitt anförande talade om att det finns så mycket undantag för just Socialdemokraterna när det gäller att bedriva lotterier.

Fredrik Malm känner ju till att det inte finns en massa undantag. Det är som någon har sagt i ett tidigare replikskifte: Det finns undantag för lotterier som har allmännyttiga ändamål. Jag vill uppmärksamma hela kammaren på att dit räknas idrottsrörelsen, nykterhetsrörelsen, handikappföreningar och samtliga politiska partier. Försök alltså inte få det att framstå som att det skulle vara undantag som gäller bara Socialdemokraterna.

Däremot tycker jag när det gäller den uppräknings som Fredrik Malm gör att det inte ska vara på det sättet.

Sedan kan man alltid diskutera vilka åtgärder som vidtogs i vilket fall och vem som har varit ansvarig för att förändra detta. Jag har i två anför-

Prot. 2024/25:12
1 oktober

*Särskild debatt om
förtroendeskadlig
partifinansiering*

anden beskrivit vilka åtgärder vi har vidtagit och kommer även att ägna min sista replik åt det, så att det kommer med i protokollet ännu en gång.

Anf. 45 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Lena Hallengren undviker ändå att svara på frågan.

Vad implicerar det att man tycker att det är jätteviktigt att ens eget lotteri inte ska omfattas av förbudet mot att sälja till människor på kredit? Jo, att man kan sälja till människor på kredit. Sedan har man drivit 8 000 personer till kronofogden. Är det rimligt?

Man säger att i stort sett alla andra ska omfattas av att dem man säljer till på telefon måste bekräfta skriftligen att de har gått med på det och förstått vad de har förbundit sig till. Men man säger också att just vi behöver inte omfattas av det. Då säger man indirekt att man är beredd att sälja till personer utan att de faktiskt vet vad de förbinder sig till.

Med allt det som kommit fram återkommande gånger under åren undrar jag varför det är så viktigt för Socialdemokraterna att inte behöva en skriftlig bekräftelse och att kunna sälja sina lotter till folk på kredit. Varför är det så viktigt?

Anf. 46 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Den som inte betalar en faktura drivs i slutänden till kronofogden. När vi insåg att det hände dem som köpt en av våra lotter men inte betalat sa vi att det inte ska hända. Sedan 2017 får ingen drivas till kronofogden på grund av det. Vi vill nämligen inte det.

Jag tycker att Fredrik Malm anstränger sig väldigt mycket för att det ska låta som att det socialdemokratiska lotteriet har väldigt speciella villkor. De allmännyttiga lotterierna har, av skäl som jag tänker att de som fattade det beslutet säkert kan beskriva bättre än jag, samma villkor för hur man köper en lott och betalar för den. Jag har svårt att se att ett socialdemokratiskt lotteri skulle ha andra regelverk än allmännyttiga lotterier.

Nu har jag 15 sekunder på mig att säga att vi inte kommer att samarbeta med ett externt telemarketingföretag. Vi har brutit det avtalet. Vd:n har slutat, styrelsen har slutat och den nya styrelsen och ledningen har i uppdrag att gå till botten med detta.

(Applåder)

Anf. 47 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Att Socialdemokraternas lotteri varit föremål för återkommande skandaler vet vi. Under en treårsperiod drev man över 8 000 svenskar till kronofogden genom att man sålde lotter på kredit till fattiga och skuldsatta. Redan 2013 förbjöd domstolen Socialdemokraterna att lämna ut medlemslistorna till bolaget, men det har de fortsatt med. Och den aggressiva telefonförsäljningen har varit föremål för skandaler i omgångar, vilket belysts i denna debatt.

Trots detta har Socialdemokraterna fortsatt. Och av allt att döma har de accelererat sin bluff och båg-verksamhet genom att nu anlita gängkriminella lurendrejure på Solkusten i Spanien för att rikta in sig särskilt på gamla och förvirrade. Det har skett medvetet från Socialdemokraterna, genom att man använt egna säljmanus. Givet de 28 anmälningarna till Konsumentverket mot Kombispiel de senaste två åren kan ingen ha missat det som skett.

Fru talman! Varför har Socialdemokraterna fortsatt? Varför har de låtit samhällets värsta sko sig på samhällets svagaste i Socialdemokraternas namn? Enligt Magdalena Andersson själv är det för att de inte kan leva på donationer från kapitalet. Men givet att Socialdemokraterna 2023 fick mest pengar i privata donationer av alla partier vet vi att också det är en lögn. Sanningen stavas makt och pengar, fru talman. De två sakerna är det enda Socialdemokraterna någonsin har brytt sig om.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Christine Frohm (SD).

Anf. 48 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag tänker att jag ska förekomma debatten lite genom att konstatera att jag alltså inte är socialdemokrat utan vänsterpartist. Statsrådet Niklas Wykman hade uppenbarligen problem med att känna igen partibeteckningarna. Jag kommer alltså inte att kunna svara på några frågor om Socialdemokraternas verksamhet. Jag är glad om jag behöver svara på frågor om Vänsterpartiets verksamhet.

Jag har en fråga till Sverigedemokraterna. Vi har förstått att Socialdemokraternas lotteri är viktigt för dem. Men hur står det egentligen till med den egna finansieringen av den politiska verksamheten? Sverigedemokraterna stod ändå ut i *Kalla faktas* granskning som det parti som inte gjorde någonting alls när de här uppgifterna kom fram. De andra partierna som man samarbetar med belönade i vissa fall sina representanter och i andra fall, på andra sidan, gjorde de sig av med dem.

Men hur tänker Sverigedemokraterna om det här?

Anf. 49 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag ska försöka att inte missta en vänsterpartist för en socialdemokrat, även om jag tror att det för många väljare är svårt att skilja dem åt från tid till annan.

Anledningen till att frågan är relevant för Vänsterpartiet är att en utredning har tittat på frågan, och detta bereds nu i Regeringskansliet. Förr eller senare kommer frågan hit till riksdagen. Här ska vi ta beslut om vi önskar se antingen kanske ett förbud mot partipolitiska lotterier eller åtminstone en likställning av Socialdemokraternas partipolitiska lotteri med annan kommersiell lotteriverksamhet.

Det är frågeställningar som Vänsterpartiet kommer att behöva ta ställning till, helst innan de kommer till riksdagen men senast när de hanteras här. Ledamoten Samuel Gonzalez Westling får gärna svara på hur de ställer sig till det.

När det gäller donationer får ledamoten gärna upplysa mig ifall han känner till att mitt parti skulle ha tagit del av någon osund donation som vi inte har redogjort för. Vårt parti låg enligt Kammarkollegiet på nästan noll kronor i donationer 2023.

Anf. 50 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Nu blev det samma misstag igen, tror jag. Jag kan inte svara på de frågorna.

Om det kommer ett förslag till riksdagen kommer vi naturligtvis att hantera det enligt den ordning som riksdagen har. Vi tar emot propositio-

nen från regeringen, den behandlas i utskotten och sedan lämnar vi förslag utifrån det. Det är så verksamheten fungerar här där vi befinner oss.

Nu blev jag ändå lite fundersam över det Tobias Andersson säger. Visserligen redovisar man ingenting till Kammarkollegiet. Men man har ändå en stiftelse, som står partiet väldigt nära. Där har det samlats in väldigt mycket pengar, i alla fall under 2022. Nu har man inte följt regelverket och lämnat in redovisningen till länsstyrelsen, vilket man ska göra. Det är också lite anmärkningsvärt. Slutdatumet har passerat för länge sedan.

Vi kan ändå, eftersom man har den typen av intäkt, fundera på vilka som är finansiärer till Sverigedemokraternas verksamhet.

Anf. 51 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag vill upplysa ledamoten om att jag inte sitter med i någon stiftelse – på temat att vi ska försöka skilja på olika företrädare under debattens gång. Ledamoten får gärna ställa de frågorna till dem som sitter i den stiftelsen, som bland annat Sverigedemokraterna stöder. Det är alltså inte vår stiftelse men en stiftelse som gör sverigedemokratiska saker och som Sverigedemokraterna naturligtvis stöttar. Men det är frågor som bör ställas till dem.

Däremot har Vänsterpartiet hittills under denna debatt inte tagit ställning till förslagen som utredningen berör. Jag kan tycka att det minsta man kan förvänta sig från Vänsterpartiet är att de säger: Nej, vi vill tydliggöra att vi tycker att det är fel när gängkriminella lurar senildementa svenskar.

Man kan tycka att det vore någon form av bottenplatta för ett ställningstagande i denna debatt. Vänsterpartiet borde kunna ta ställning för något så grundläggande som att de inte tycker om när gängkriminella med Socialdemokraterna i ryggen blåser senildementa svenskar. Men det har Vänsterpartiet inte sagt.

Anf. 52 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Jag ska inledningsvis säga att jag är miljöpartist och inte socialdemokrat. Vi har dock vid något tillfälle suttit i samma regering. Det är kanske bekant.

Jag vill ta upp ett uttryck som ledamoten Andersson använde i sitt första anförande – ”ljusskygg finansiering” – och koppla det till pigga idéer om att ta emot anonyma donationer. Nu blev det tydligen ingenting av det, om jag förstod allt rätt. Det kom inga donationer till Sverigedemokraterna.

Jag vill ändå ställa en fråga om detta. Ni hade uppenbarligen ett förslag om ett upplägg om att ta emot anonyma donationer. Men det kanske var så att journalisten aldrig hade för avsikt att ge någonting.

Under mina sista sekunders talartid måste jag få säga att jag tog oerhört illa vid mig av resonemangen om målgruppen för lotterierna. Jag råkar vara född 1957 och tillhör den gruppen. Jag tycker inte att man ska prata om folk som dementa och förvirrade, utan det handlar om äldre personer. I väldigt många fall är det kloka personer med full kontroll på tillvaron.

Anf. 53 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Bolagets verksamhet har ju uttryckligen varit att rikta in sig på att ringa äldre och förvirrade personer, åtminstone enligt medierna. Medierna rapporterar att bolaget har fått som ett direkt uppdrag att ägna sig åt detta.

Vi har utifrån bolagets redovisning också kunnat läsa att man inte har tagit fram egna säljmanus utan att man har fått dem från Socialdemokraternas bolag. När bolaget under en period inte sålt tillräckligt många lotter till senildementa har socialdemokrater flugit ned för att pusha bolaget att fixa till sina siffror. Det här är inte mina ord, utan det här kan man läsa sig till, om man så önskar, i medierna.

Nej, jag skuldbelägger inte äldre och påstår inte att alla gamla är förvirrade. Men just i detta fall har förvirrade äldre varit den huvudsakliga målgruppen, enligt vissa mediala uppgifter.

Anf. 54 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Det var en intressant aspekt: att det går att få fram register på förvirrade äldre. Såvitt jag vet finns inga som helst sådana anteckningar i offentliga register. Det skulle se väldigt egendomligt ut, och om det fanns skulle förmodligen också jag hamna där.

Hur har det här gått till? Att välja ut människor utifrån årtal går ju att göra; jag får själv sådana samtal. Men kan ledamoten Andersson möjligen svara på hur man bland människor som har vissa födelseår har lyckats skilja ut dem som skulle vara särskilt lätta att manipulera, övertyga eller övertala till att ingå dyrbara och långsiktiga förbindelser med just det socialdemokratiska partiet eller någon annan för den delen? Det är jag nyfiken på.

Anf. 55 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Av allt att döma har man använt sig av Socialdemokraternas medlemsregister för att lokalisera dem som är särskilt lätta att manipulera. Sedan har man delat med sig av personuppgifterna till det bolag som i sin tur har lurat dessa förvirrade äldre socialdemokratiska medlemmar.

Anf. 56 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Vi har nu hört många och långa fördömanden från de fyra regeringspartierna men inte så mycket av självvrannsakan.

Det har inte sagts ett ord om Kristdemokraternas fiffiga idé om att dela upp hemliga donationer så att de i stället skulle gå till enskilda kandidaters valkampanjer, vilket avslöjades av *Kalla fakta*. På så sätt skulle man dölja vem som var givare. En av upphovsmännen till idén belönades med en ministerpost och är i dag landsbygdsminister. Peter Kullgren heter han.

Det har inte sagts ett ord om Sverigedemokraternas stiftelse med chefsideologen i spetsen som öppet ber om pengar men inte ens klarar av att redovisa bokslut till länsstyrelsen i tid. Vem finansierar egentligen verksamheten, och vilka politiska förslag är det som har sålts?

I Liberalerna fick åtminstone den som var ansvarig för de hemliga uppläggen gå, men inget parti gick så långt som Liberalerna för att försöka dölja hemliga donationer. Där finns det dessutom belägg för att anta att det är något som är vanligt förekommande. De har till och med en konsult som ordnar allt åt dem. Men så vet vi också att Liberalerna säljer ut allt de bara kan av det gemensamma, inte bara lagar utan även egendom och ofta och gärna till de egna kompisarna.

Och Moderaterna – borde de inte skämmas, fru talman? Här har man i åratal talat om vikten av att följa lagen, och sedan ger partisekreteraren råd

om hur man ska dölja donationer till Moderaterna i syfte att kringgå lagen. Den mannen, Gunnar Strömmer, blev belönad med posten som Sveriges justitieminister.

Hyckleri, hycklera, fru talman, hyckleri, hycklera!

Anf. 57 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Nu börjar debatten lida mot sitt slut, och ledamoten Samuel Gonzalez Westling har haft många möjligheter att under debattens gång tydliggöra hur Vänsterpartiet ser på förslagen från den utredning som Tidöpartierna har tillsatt vilka i nuläget bereds på Regeringskansliet. Hur ställer sig Vänsterpartiet till att låta Socialdemokraternas lotteri hanteras som annan kommersiell lottförsäljning? Hur ser Vänsterpartiet på de undantag som Socialdemokraterna i dag har från spelskatt, bonusbegränsning, krav på kundkännedom och på att inte sälja på kredit och så vidare?

Kommer Vänsterpartiet att rösta för ett sådant förslag om det presenteras här i riksdagen? Eller vill man låta Socialdemokraterna vara undantagna från gängse lagstiftning även framgent?

Anf. 58 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Debatten handlar om partiets finansiering, inte om en lagstiftning eller en utredning om lotterier. Men jag kan svara. Vi har inga direkta synpunkter på om det ska finnas allmänna lotterier. Vi tycker att de är något som är bra, men vi förutsätter att de sköts korrekt.

Det som har kommit fram är att det har skett något som inte är särskilt tillbörligt vad gäller försäljningen och att det handlar om ett visst företag. Men detta företag har inte bara Socialdemokraterna som kund, utan det har även haft andra kunder.

Vänsterpartiet har lämnat förslag om att man borde se över hur man till exempel kan förbjuda telemarketingtjänster. Vi vill gå mycket längre. Vi tycker inte att denna verksamhet är okej, oavsett vad man säljer. Man ska inte lura någon människa på något sätt.

Min fråga tillbaka till Tobias Andersson blir därför: Ställer sig Sverigedemokraterna bakom vårt förslag om att förbjuda telemarketingtjänster?

Anf. 59 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag personligen tycker att det vore ett långtgående förslag att förbjuda en verksamhet bara för att Socialdemokraterna missbrukar den. Det finns ju andra aktörer som ägnar sig åt betydligt sjystare telemarketing, telefonförsäljning. Vi har sett att enskilda bolag har tackat nej till Socialdemokraternas bolag som kund för att de tyckt att de säljmanus som presenterats har varit alltför aggressiva och har riktat sig till fel målgrupp.

Det finns alltså ärliga och sjysta telefonförsäljare också. Det tycks bara vara så att Socialdemokraternas bolag har haft otur varje gång de anlitat ett telefonförsäljningsbolag och aldrig lyckats knyta ett avtal med någon som ägnar sig åt sjyst telemarketing. De har alltid haft oturen att hitta dem som rekryterar gängkriminella och lurar äldre.

Vänsterpartiet talar ofta om skattesänkningar och risken med dem. Varför vill man inte att Socialdemokraterna ska betala spelskatt för sin verksamhet?

Anf. 60 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Nu får vi det svart på vitt när det gäller det här med telemarketing. Det skulle gå alldeles utmärkt att till exempel införa ett omvänt Nixregister med opt-in-möjlighet, så att man anmäler om man *vill* bli uppringd av telemarketingtjänster. Men det verkar ganska uppenbart att den stora ilskan hos Sverigedemokraterna inte riktas mot att äldre personer blir lurade av telemarketingbolag utan mot att det råkar vara just Socialdemokraterna som anlitat det här bolaget, vilket man vad jag har förstått nu har tänkt sig att sluta med.

Då blir den stora frågan varför Sverigedemokraterna tycker att sådana företag ska kunna fortsätta att bedriva verksamhet så länge det inte handlar om att sälja socialdemokratiska lotter. Det är nämligen bara just lotteri-verksamheten som man vill förbjuda. Detta berör även en rad andra organisationer, till exempel inom idrottslivet och bland allmännyttiga föreningar.

Anf. 61 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Efter *Kalla faktas* avslöjande i augusti 2022 om hur flera partier försökte runda reglerna om insyn i partiers finansiering var vi i Centerpartiet snabba med att lägga fram förslag på hur vi kan stärka regelverket och göra det mer robust, så att det inte går att runda. Det behövs uppenbarligen.

Vi har sedan även lagt fram flera andra förslag för att öka insynen för våra medborgare. En angelägen förändring är att förbjuda utländsk finansiering av våra partier. Med oroligheter och fullskaliga krig i vår närhet och en nedgång för demokratin i världen i stort måste vi stärka vår robusthet gentemot utländska intressen och främmande makt. De måste hindras från att hitta vägar att påverka vårt samhälle genom att till exempel skicka bidrag till politiska partier. Risken är annars att de kommer att försvaga svenska intressen och vår demokrati.

Därför välkomnade vi i Centerpartiet när regeringen i fjol tillsatte en utredning som ska se över mycket av det vi lagt fram förslag om. Det sker i 2023 års insynskommitté, som ska komma med förslag i början av nästa år. Inom ramen för det arbetet har även frågan om förbud för partier att använda anonyma konton lyfts. Men de rapporter jag fått från det arbetet har tyvärr inte varit särskilt tillfredsställande. Så sent som för några veckor sedan var beskedet att frågan inte skulle utredas där.

Jag noterar att vissa komplicerade frågor kan hanteras i snabbspår av den här regeringen medan andra dras i långbänk eller verkar förhållas på olika sätt. Jag vet att insynskommittén sammanträder i morgon, och jag förväntar mig att något kommer på bordet då. Vi politiker ska vara transparenta, oavsett om det handlar om varifrån pengarna kommer, vem som står bakom lotter som säljs eller vem som levererar politiska budskap i sociala medier.

Anf. 62 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Under debattens gång har det blottlagts en lång rad brister som funnits hos Socialdemokraterna under lång tid. Det har lästs upp olika typer av fel eller skandaler som år efter år förknippats med deras lotteri. Nu har vi en ny sådan stor skandal som påminner väldigt mycket om hur

det har varit tidigare. Det sker igen. Jag har därför en väldigt enkel och rak fråga till Malin Björk.

Jag har gett uttryck för att Magdalena Andersson borde tillsätta en oberoende utredning som ser över socialdemokratins lotteri och kan ge svar genom transparens och granskning. Jag har också sagt att Magdalena Andersson bör redovisa hur Socialdemokraterna avser att använda de pengar som har kommit in till partiet via denna försäljning.

Min enkla fråga till Malin Björk och Centerpartiet är: Är man beredd att instämma i dessa krav på att Magdalena Andersson tydligt ska berätta hur hon ska använda pengarna samt på att man ska tillsätta en oberoende utredning?

Anf. 63 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar statsrådet för frågan. Som jag har gett uttryck för under tidigare replikskiften anser även Centerpartiet att det är angeläget att Socialdemokraterna vidtar åtgärder för att komma till rätta med det som självklart är helt oacceptabla säljmetoder. Vi vet om att sådana har förekommit inom ramen för de telemarketingbolag som har använts av Socialdemokraterna. Det vi har uppmanat Socialdemokraterna att göra är att vara transparenta med hur man tänker ta reda på de här sakerna. På samma sätt har vi uppmanat statsrådet att rensa upp framför den egna dörren.

Vi är angelägna om att alla partier tar ansvar för hur de får sina pengar och för att det sker på ett transparent och korrekt sätt. Det är det svar jag kan ge statsrådet i dag.

Anf. 64 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Under lång tid har vi sett en medierapportering om Socialdemokraternas lotterier: ”S säljer kreditlotter till redan skuldsatta”, ”S-lotteriet drev 80-åriga Gun till kronofogden”, ”A-lotteriernas hemliga manus för att lura på pensionärer lotter”. Detta var alltså känt av allmänheten och den socialdemokratiska ledningen redan innan den här skandalen uppdagades – om man tagit del av det som står i tidningen såklart.

Nu har vi sett en skandal som saknar motstycke. Jag gläder mig åt Centerpartiets och Malin Björks svar. Jag tolkar det som att Centerpartiet och Malin Björk står bakom de krav som jag har fört fram om att Magdalena Andersson ska träda fram och tillsätta en oberoende utredning, så att det bringas klarhet i hur Socialdemokraterna har agerat i de här frågorna och hur kopplingarna ser ut, men också berätta hur hon ska använda pengarna.

Anf. 65 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar statsrådet för utläggningen. Exakt hur det här ska gå till har jag inte tagit ställning till. Däremot är det min utgångspunkt gentemot alla politiska företrädare och alla politiska partier att varje parti behöver göra sitt yttersta och vara transparent. Här är det uppenbart, skulle jag vilja säga, att vi har stora problem. Det har vi sett under de år som gått. Vi har sett det genom *Kalla faktas* avslöjande för två år sedan, DN:s avslöjande om S-lotterierna och *Kalla fakta*-avslöjandet i våras om anonyma konton.

Nu har inte statsrådet möjlighet till fler repliker, men jag är angelägen om att regeringen och Moderaterna tar ansvar för att de medborgare vi har vet om vilka som sprider politiska budskap i sociala medier.

Anf. 66 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Det är många socialdemokrater som låtit sig uppröras de senaste veckorna. Det har sagts att man är ledsen, förbannad och upprörd. En och annan krokodiltår har också fällts, inte minst från den ytterst ansvariga: Socialdemokraternas partiledare, Magdalena Andersson. Kombispels vd har fått gå, och styrelseledamöterna i sossarnas helägda dotterbolag uppmanades att lämna sina uppdrag.

Men kanske är det fler som borde få gå inom Socialdemokraterna. Personer i S-ledningen varnades redan för minst ett år sedan för att partiets lotter säljs med metoder som inte går att försvara, uppger DN. Den 3 maj 2023 avslöjade Expressen "A-lotteriernas hemliga manus för att lura på pensionärer lotter". Sedan maj 2022 har Kombispiel anmälts 28 gånger till Konsumentverket. 18 av de här fallen handlar om telefonförsäljning. Flera ärenden handlar om demenssjuka som inte förstått vad de köpt.

Socialdemokraternas partiledning, med Magdalena Andersson och partisekreterare Tobias Baudin som ytterst ansvariga, har alltså haft information. Men man har inte tagit ansvar för situationen och stoppat verksamheten. Varför har inte Magdalena Anderson agerat när socialdemokrater behandlat äldre så illa? En ursäkt skulle vara på sin plats. Men framför allt: Säg upp abonnemangen, betala tillbaka pengarna och lägg ned lotteri-verksamheten!

Anf. 67 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Det var mycket hårda ord om Socialdemokraternas lotterier men även berättigad kritik mot försäljningsmetoderna. Detta har också Socialdemokraterna medgett.

Men hur allvarligt menad är egentligen kritiken, och hur stor är omsorgen om de äldre som har blivit utsatta för detta telemarketingföretag? Det är faktiskt inte bara Socialdemokraterna som har använt sig av det, utan det är också många andra företag.

Vi i Vänsterpartiet har presenterat förslag som skulle stoppa denna typ av oseriösa aktörer. Men vad säger Kristdemokraterna om att lura äldre? Är vi överens om att stoppa detta, och kommer Kristdemokraterna att gå med på Vänsterpartiets förslag?

Anf. 68 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är inte telefonförsäljningen i sig som är problemet. Problemet är Socialdemokraternas sätt att använda sig av den. Det gläder mig att Samuel Gonzalez Westling är tydlig med att man är kritisk mot Socialdemokraternas försäljningsmetoder.

Kristdemokraterna har lagt fram en rad förslag som handlar om hur vi ska stoppa bedrägerierna mot äldre. Det handlar bland annat om att stoppa söktjänsters möjligheter till publicering av personuppgifter. Vi tycker att uppgifter om de fyra sista siffrorna i personnumret, bilinnehav och fastighetsinnehav bör ges ett extra skydd. Vi ser nämligen att kriminella inte bara säljer socialdemokratiska lotter utan också bedrar äldre på olika sätt när de har tillgång till dessa uppgifter. Vi har många förslag för att öka äldres trygghet.

Anf. 69 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Är Christian Carlsson en gås som låter kritiken mot telemarketingbolagen rinna av honom? Det är ett faktum att just detta bolag, och även många andra, använder sig av denna typ av metoder när det gäller äldre och andra utsatta i samhället för att pracka på dem en mängd olika tjänster och varor.

Ska jag tolka det som att det, precis som det är för Sverigedemokraternas del, är okej att gängkriminella och andra oseriösa aktörer ger sig på äldre bara det inte har att göra med Socialdemokraterna? Är det så vi ska tolka Christian Carlsson? Eller kan Christian Carlsson vara lite överens med Vänsterpartiet om att vi kanske borde göra någonting åt telemarketingmarknaden? Kan han gå med på Vänsterpartiets förslag som handlar om att vi måste utreda hur vi ska komma till rätta med detta?

Anf. 70 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Självklart ska alla aggressiva metoder som handlar om att lura konsumenter beivras. Beter sig andra bolag som Socialdemokraternas verksamhet måste vi naturligtvis sätta stopp för det. Vi bidrar gärna i det arbetet.

Men frågan är också vad Vänsterpartiet kan göra mer. Vänsterpartiet har ändå tänkt bedriva en valrörelse för ett maktskifte i detta land, och Sveriges största oppositionsparti drar nu in stora summor pengar genom att använda bolag med kriminella kontakter som lurar äldre för att teckna socialdemokratiska lotteriabonnemang. Ska Vänsterpartiet vara med och vinna valet med den typen av medel? Eller är man beredd att ställa krav på Socialdemokraterna – att de ska lägga ned sin smutsiga lotteriverksamhet? Det är en fråga som jag gärna vill få svar på.

(Applåder)

Anf. 71 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Jag är en liten aning besviken över dagens debatt. Det är en hel rad inlägg som skymmer sikten. Vi skulle tala om förtroendeskadlig partifinansiering, men vi har en väldigt stor del av tiden matats med uppgifter om olika tidningsrubriker. Det kan möjligen tala för att regeringspartierna och Sverigedemokraterna inte har pratat sig samman om vad de skulle säga, eller så är detta det enda som finns på detta tema.

Vi har fått försäkringar om att det som det framför allt har talats om, Socialdemokraternas lotterier, ska tas om hand och ordnas upp. Vi har klarat ut – eller jag har åtminstone försökt hävda det – att äldre inte nödvändigtvis är en grupp som består av förvirrade och dementa människor. Det finns faktiskt också väldigt många andra. Det kan hända att den grupp som ledamoten Andersson hänvisar till inte ens finns.

Men vi skulle prata om partifinansiering – både pengar in och pengar ut. Det är rimligt att våra väljare och andra har möjlighet att få reda på att pengarna används på ett anständigt sätt. Vi behöver över huvud taget vara vaksamma på hur stöd förekommer och används.

Jag tänker lite grann på att vi ofta får amerikanska förebilder. Det är kanske fel ord, men det som sker i USA händer här några år senare. Det är ingen utveckling vi vill se. Det är en utveckling där pengar används även via andra intressenter än dem det berör.

Avslutningsvis vill jag säga att vi står fast vid kraven på transparens, tydlighet, avsändare – naturligtvis – och öppenhet i alla former av partifinansiering.

Prot. 2024/25:12
1 oktober

*Särskild debatt om
förtroendeskadlig
partifinansiering*

Anf. 72 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Jag kommer ofta till helt andra slutsatser än Miljöpartiet när det kommer till politikens innehåll. Men jag ska säga att min bedömning av Miljöpartiet är att det många gånger består av personer som både vill väldigt väl och har ett starkt rättspatos. Det tycker jag också återspeglades i Jan Riises inlägg.

Ingen är felfri – det är inte vad denna diskussion handlar om. Den handlar om hur vi ska bygga en solid, robust och motståndskraftig demokrati.

Nu har det dock, fru talman, uppdagats oegentligheter kring Socialdemokraterna som saknar motstycke. Jag har tidigare gett uttryck för två saker. Det ena är att Magdalena Andersson behöver kliva fram och tillsätta en oberoende granskning av sin verksamhet, som går igenom hur detta har fungerat och hur man har hanterat det. Det andra är att Magdalena Andersson behöver redogöra för hur hon tänker använda dessa pengar.

Min fråga till Jan Riise och Miljöpartiet är väldigt enkel: Kan man tänka sig att ställa sig bakom detta?

Anf. 73 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Jag kan inte svara för Magdalena Andersson. Det är väl det kortfattade svaret på den frågan. Vi har pratat om detta vid flera tillfällen under denna debatt. Det är inte vi som är Socialdemokratiska arbetarepartiet. Varken Vänsterpartiet eller Miljöpartiet har några som helst möjligheter att ta ställning i den frågan. Lena Hallengren har på ett utmärkt sätt redovisat vad man tänker sig att göra och inte göra. Jag har inga ytterligare kommentarer till det.

Anf. 74 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Min fråga till Miljöpartiet och Jan Riise är väldigt enkel. Jag har framfört två förväntningar på Socialdemokraterna. Den ena är att Magdalena Andersson tillsätter en oberoende granskning av sin verksamhet, och den andra är att Socialdemokraterna redovisar hur man tänker använda de pengar som man har kommit över med de metoder som har redovisats i medierna.

Jag är inte helt säker på att svenska folket är nöjt med att man inte kan ha några synpunkter på detta. Är det verkligen så att Socialdemokraterna inte behöver tillsätta en oberoende granskning som redovisar hur detta har gått till och vilken information man har haft? Borde inte de korten läggas på bordet i en transparent process? Vad ska Socialdemokraterna göra med dessa pengar? Ska de pengar som partiet har kommit över på det sätt som har beskrivits i medierna användas i en svensk valrörelse? Är det rimligt i en demokrati? Är ni, Jan Riise och Miljöpartiet, helt säkra på att ni inte vill ställa er bakom min uppmaning till Magdalena Andersson om att tillsätta en oberoende utredning och redovisa vad man ska göra med pengarna?

Anf. 75 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Jag är helt säker på att jag inte har någon möjlighet att ställa mig bakom något, alldeles oavsett vem som kommer med det, som gäller hur Socialdemokraterna internt ska hantera sina frågor om ekonomi och om inbetalningar och utbetalningar.

Jag har liksom ingen bakgrund till detta eller någon vetskap om vad som finns där och på vilket sätt det görs, och då väljer jag, som statsrådet var inne på vid ett tidigare tillfälle, att använda min stora tilltro till andra människor och tänka att det här löser de på det sätt som de finner bäst och på ett sätt som inte sätter användarna – det vill säga lotteriköparna, vare sig de är äldre eller yngre – i någon besvärlig situation utan som kan bidra till att återupprätta förtroendet för partifinansieringen.

Anf. 76 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Alla de avslöjanden som har kommit fram om Socialdemokraternas partilotter är egentligen en enda stor nitlott, dock huvudsakligen inte för Socialdemokraterna själva, som faktiskt enbart har sig själva att skylla för detta, utan för alla dem som har rekryterats till att arbeta i dessa verksamheter – unga personer som uppger att det funnits en skrupelfri kultur av att med halvsanningar och tjat sälja lotter, ofta till äldre personer som heller inte riktigt vetat vad de har sagt ja till. Det är också en nitlott för de äldre som köpt lotterna, som inte förstått att det är dyra prenumerationer och som i vissa fall har hamnat hos kronofogden på grund av detta.

Det är också en nitlott för den här kammaren, fru talman. Förtroendet för politiken, för alla de åtta politiska partierna här inne, är något som vi behöver värna gemensamt. Om ett parti skor sig på människors bekostnad ökar politikerföraktet i stort, och det drabbar oss alla.

Fru talman! Att vända den här förlusten till en vinst blir svårt. Men det borde inte vara så svårt att åtminstone stoppa förtroenderaset. Lotterierna borde avvecklas. Uppgiften om vem som faktiskt godkänt olika säljmetoder borde offentliggöras, och en ärlig ursäkt borde riktas till dem som har utsatts. Det hade varit en vinst för den svenska representativa demokratin. (Applåder)

Anf. 77 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag är glad att vi har haft den här debatten i dag. Demokratien behöver ständigt granskas och nagelfaras, och dess ingående parter i termer av de politiska partierna behöver vara transparenta. I grunden kan vi på det sättet stärka Sverige och samhället.

Högtidstal om öppenhet och transparens måste också mötas av handlingskraft när problem uppdagas. Jag har flera gånger uttryckt min förhoppning om att Magdalena Andersson ska kliva fram och redovisa hur hon tänker sig använda de pengar som Socialdemokraterna har kommit över med de här metoderna. Jag har flera gånger sagt att när sådana här saker händer borde vi ha en ordning som innebär att partier tillsätter en oberoende granskning och ser över sig själva.

Vi har alla ett stort ansvar. Det är dags för Magdalena Andersson att kliva fram och ta sitt.

Protokollen för den 10 september justerades.

§ 3 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Carl Nordblom* (M) avsagt sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 4 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Moderaternas partigrupp anmält *Ludvig Ceimertz* som suppleant i konstitutionsutskottet.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i konstitutionsutskottet
Ludvig Ceimertz (M)

§ 5 Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 3 oktober kl. 14.00*.

§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:15

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:15 Varsel i sågverksindustrin
av *Isak From* (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 14 november 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 26 september 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:43

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:43 Tågförbindelserna till Blekinge och sydöstra Sverige

av Magnus Manhammar (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 25 oktober 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 30 september 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:47

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:47 Israel och den internationella rätten i Libanon

av Ola Möller (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 18 oktober 2024.

Skälet till dröjsmålet är resa.

Stockholm den 27 september 2024

Utrikesdepartementet

Maria Malmer Stenergård (M)

Enligt uppdrag

Klas Molin

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:50

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:50 Stöd för näringslivsutveckling i glest befolkade kommuner

av Ida Karkiainen (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 14 november 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 26 september 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:55 Näringslivsutveckling i glesbygdskommuner

av Anna-Caren Säterberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 14 november 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 27 september 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2024/25:19 till utbildningsutskottet

Motioner

2024/25:331 och 575 till utbildningsutskottet

§ 8 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skatteutskottets betänkande

2024/25:SkU2 Ny tullbefogenhetslag

Justitieutskottets betänkande

2024/25:JuU3 En ny förverkandelagstiftning

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

2024/25:SfU5 Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

2024/25:SfU7 En registerlag för Inspektionen för socialförsäkringen

§ 9 Svar på interpellation 2024/25:21 om säker och hållbar tillgång till mineral och metaller

*Svar på
interpellationer*

Anf. 78 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Isak From har frågat mig om jag överväger några nya initiativ för att tydliggöra ansvariga myndigheters ansvar när det gäller gruv- och mineralnäringens tillståndprocesser och om jag avser att i övrigt vidta nödvändiga åtgärder för att förenkla och förkorta tillståndprocesserna för gruv- och mineralnäringen.

En ökad tillgång till mineral och metaller är nödvändig för att möjliggöra det gröna samhällsbygget, stärka konkurrenskraften, elektrifiera Sverige och stärka svensk försvarsförmåga. Sverige är i dag Europas ledande gruvnation, och det ska vi fortsätta att vara. Vi behöver fler gruvor för att minska Sveriges och EU:s beroende av råmaterial från tredjeland, och regeringen arbetar därför målmedvetet för att effektivisera tillståndsprocesserna samtidigt som vi fortsatt ska ha höga miljökrav.

Regeringen har till exempel beslutat om ändringar i miljöprövningsförordningen och terrängkörningsförordningen som innebär regelförenklningar för prospektörer. Regeringen har även ändrat i minerallagen, vilket innebär att ett Natura 2000-tillstånd inte längre ska vara en förutsättning för att en ansökan om bearbetningskoncession ska kunna beviljas. I mitten av december ska även utredningen om förkortade och förenklade tillståndsprocesser enligt miljöbalken redovisa sitt uppdrag. Jag ser fram emot att ta del av denna utredning som ska ta ett helhetsgrepp om den svenska miljöprövningen enligt miljöbalken.

I budgetpropositionen för 2025 föreslår regeringen en rad satsningar som ska förbättra myndigheters förutsättningar att snabba på, förenkla och arbeta mer effektivt med tillstånds- och tillsynsprocesser, vilket även kommer att främja gruv- och mineralnäringen. Här ingår bland annat satsningar på Bergsstaten, Sveriges Domstolar, länsstyrelserna och Naturvårdsverket.

Fru talman! Regeringen arbetar även med att säkerställa ett lyckat genomförande av EU-förordningen om kritiska råmaterial, som syftar till att säkerställa EU:s tillgång till en säker och hållbar försörjning av kritiska råmaterial. Därför föreslår regeringen tillskott av medel för införandet av kontaktpunkter för tillståndsprocesser som ska bidra till förenklade och samordnade tillståndsprocesser inom exempelvis utvinning av kritiska råmaterial.

Den enskilt viktigaste åtgärden för gruv- och mineralnäringens förnyelse är faktiskt upptäckten av nya fyndigheter. Regeringen har därför med start 2024 gett SGU, den ansvariga myndigheten, en permanent förstärkning i arbetet med kartläggning av malmpotentiella områden. Detta uppdrag är den största satsningen på flera decennier för att kartlägga malmpotentiella områden i Sverige. Det visar att arbetet med att stärka och utveckla svensk mineralnäring är en prioriterad fråga för regeringen – inte bara i ord utan även i handling.

Avslutningsvis vill jag slå ett slag för det nyinrättade gröna accelerationskontoret. Kontoret leds av två industrisamordnare som ska öka tempot i Sveriges beslutsprocesser för att underlätta företagsinvesteringar som gör Sverige grönare och rikare, och det inkluderar även etableringar inom gruvklustret. Arbetet ska främja koordinering mellan offentliga och privata aktörer. Industrisamordnarna har som uppgift att samla alla berörda parter vid samma bord – till exempel myndigheter, kommuner och företag som behövs i en beslutsprocess – för att tillsammans ta projekt snabbt framåt.

Accelerationskontoret kommer även att ta fram beslutsunderlag till regeringen för att komma åt potentiella hinder som identifieras. Den gröna omställningen och det gröna accelerationskontoret är en central del i arbetet för ett grönare och rikare Sverige.

Anf. 79 ISAK FROM (S):

Fru talman! Det är inte dåligt att vi får diskutera dessa viktiga framtidsfrågor. Jag tackar också för svaret, och jag återkommer till det.

Fru talman och åhörare! Jag har ställt interpellationen utifrån att det har framstått som att regeringen på något sätt är i hamn eftersom man vill avskriva tillkännagivanden som riksdagen har lagt fram om att regeringen måste komma till riksdagen och redovisa hur man tänker gå till väga med att korta tillståndprocesserna och minska konflikterna.

Men nu är det på riktigt så att det är fler ansökningar som hamnar på regeringens bord. Det blir ett pingpongförfarande som ingen tjänar på. Det är ingen som tycker att en process är bra där myndigheter och regeringen skickar ärenden mellan varandra. Enligt LTU, Luleå tekniska universitet, finns ett växande motstånd mot gruvnäringen. LTU har kartlagt 16 pågående konflikter, som tyvärr på intet sätt kommer att lösas med det svar som Ebba Busch har lämnat på den här interpellationen.

Fru talman! Just nu fastnar stora och viktiga projekt som har att göra med tillgången till Sveriges och Europas strategiska jordartsmetaller. Då är frågan om det är det investeringsklimatet som ska leda oss framåt. Är det detta som gör att fler företag ska våga satsa? Är det detta som ska göra att Sverige och Europa blir mindre beroende av Kina?

Vi kan konstatera att en gruvfyndighet oftast skapar oro på orten där gruvan ska ligga. Det gäller oavsett om man befinner sig i Ortviken i Jämtland, där företaget vill bryta vanadin, eller om det är fråga om grafit i Vittangi eller fluorit i Storuman. Det finns fler exempel. På varje ställe där man vill bryta en metall, ett mineral eller en särskilt sällsynt jordartsmetall uppkommer konflikter. Det är konflikter som kommer att överklagas någonsans, och då hamnar de på regeringens bord. Men kommer regeringen att fortsätta att skicka tillbaka ärenden till Bergsstaten? Det som behövs är mer vägledning, och jag hoppas att regeringen är tydlig i skrivningarna i regleringsbrev och i samtalen med Bergsstaten. Bergsstaten har själv identifierat att kommunerna behöver högre kompetens för att handlägga ärendena, och det behöver regeringen och ansvarig minister säkerställa.

Anf. 80 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Isak From för att han har tagit upp ämnet. Det ligger mig varmt om hjärtat, och jag vet att det även ligger varmt om hjärtat hos Isak From och många andra i kammaren. Vi behöver få upp farten och samarbeta så gott det går. Det här är verkligen en Sverige AB-fråga. Gruvpolitik är på många sätt verkligen geopolitik, och jag uppfattar att det är vad Isak From var inne på i sitt anförande.

Senast i helgen kunde vi i Sveriges Radio ta del av att Kina har stoppat export av just grafit till Sverige. Grafit är ju en viktig komponent i elbilsbatterier och är en råvara som Kina dominerar. Bedömningen är att de kontrollerar 85–90 procent av värdekedjan för batteri-grafit-anoder.

Talga är ett företag som vill bryta grafit. Enligt företaget självt är ambitionen att utvinna 16,2 procent av efterfrågan på naturlig grafit i EU till 2030. Företaget planerar också att producera drygt 10 procent av EU:s efterfrågan på anodmaterial under samma tidsperiod. Det skulle kunna öka hela Europas självständighet i ett säkerhetspolitiskt svårt läge. Vi är överens om att det vore positivt om brytning av grafit kan ske så fort som möjligt i Sverige.

Men om ledamoten From önskar säkerställa möjligheten till utvinning av dessa viktiga mineral skyndsamt hade det varit behjälpligt med lite stöd från ledamoten From i samtal med partikamrater i Kiruna. Enligt uppgift påbörjade bolaget tillsammans med Kiruna kommun att ta fram en detaljplan för gruvverksamheten redan i början av 2021 med tidsplanen att den skulle vara klar första kvartalet 2022. I början av 2024, alltså i år, blev det uppenbart för regeringen att någon detaljplan inte var upprättad, och bolaget lämnade in ett så kallat planföreläggande till regeringen. Den S-styrda kommunen gav sedan tydligt besked och sa nej till detaljplanen.

Samtidigt har det i medierna framkommit uppgifter om att kommunen skulle vara mer positivt inställd till gruvan om bolaget kunde ge något tillbaka till kommunen, exempelvis bygga bostäder eller betala för kommunala verksamheter. Jag ska inte specifikt kommentera den uppgiften, men det vore olyckligt om man hamnar i en situation där kommuner i Sverige använder sig av det kommunala planmonopolet för att sätta press på enskilda bolag att ägna sig åt andra verksamheter än utvinning. Det här håller jag såklart inte en riksdagsledamot i Sveriges riksdags kammare ansvarig för, men det är ett exempel på sådant vi behöver samarbeta om över blockgränsen samt mellan det statliga, det nationella och det regionala. Jag vill också vara tydlig med att jag såklart inte utesluter åtgärder som kan innebära att det lokala i högre utsträckning vill säga ja. Så arbetar vi nu till exempel med landbaserad vindkraft.

Regeringen har i budgetpropositionerna för 2023 och 2024 permanent förstärkt de generella statsbidragen, och vi jobbar på andra sätt med att stötta kommunerna. Jag vill verkligen trycka på här att gruvklustret enligt vissa uppskattningar står för 20 procent av bnp regionalt och 5 procent av jobben i Västerbotten och Norrbotten. Det här ska vi värna, och det kan bli mer. Men då måste vi hjälpas åt från höger till vänster, nationellt och regionalt, för att få loss detta.

Jag instämmer i analysen om behovet av en skyndsam ökning av självförsörjningen av grafit. Det vore bra för både Sverige och Europa.

Anf. 81 ISAK FROM (S):

Herr talman! Låt mig vara tydlig; Vi har haft en dialog med partikamrater, och vi anser att det är fullständigt oacceptabelt att man utpressar bolaget. Däremot står vi helt bakom Kiruna kommun när man lyfter upp frågor om fler bostäder och fler insatser. Det är något som både riksdag och regering behöver ta på stort allvar. I dag saknas många bostäder och tillgång till byggbar mark.

Det tydliga besked om krav jag har gett till partikamraterna i Kiruna måste också gälla på den nationella nivån. Det kan inte tas med i en utpressningssituation mot bolaget. Därför står jag helt bakom att bolaget har tillskrivit regeringen och begärt att regeringen fattar beslut om ett planförfarande, vilket regeringen kan göra. Jag är fullt medveten om att det är ett annat statsråd i regeringen som gör det. Men jag tänker att det är ett kollektivt beslutsfattande i regeringen, så det här borde kunna återställas.

Det här visar också på att det finns en okunskap. Precis som Bergsstaten lyfter fram är det många kommuner som nu känner ganska stor oro inför vad det här kommer att innebära: ”Vad kommer det egentligen att innebära om vi ska bryta? Vad kommer det att innebära för vårt vatten?” Här behöver vi utan tvivel ha kunskapshöjande insatser.

Jag står också bakom Critical Raw Materials Act. Att vi står bakom den och är med där nu är viktigt, men det kommer också att innebära att man för att få de tillstånd som krävs måste ha med alla nivåer. Då måste även den lokala nivån känna att den är inkluderad, annars kommer man att hamna i det läge – det olyckliga läge, som jag säger – som nu har uppstått, där regeringen och Bergsstaten skickar tillbaka ärenden mellan sig och fluritprojektet på Kyrkberget återigen ligger på regeringens bord att hantera.

Det här är olyckligt för investeringsviljan i Sverige, vill jag påtala. Här behövs det fler insatser än dem som regeringen nämner. Man har gjort vissa väldigt viktiga ändringar. En del av Natura 2000-ändringen som regeringen gjort bygger på utredningen som tillsattes av den S-ledda regeringen. Den var väldigt viktig, och det är också väldigt många som välkomnar ändringen och ser att det kommer att bli en förbättring.

Det här sammanfaller dessvärre. Jag har nu haft två debatter med statsrådets kollega Romina Pourmokhtari om kalkbrytning. Där visar det sig att vi har stor kalkbrist som nu drabbar våra företag. Inte minst gruv- och mineralföretagen och stålindustrin i norra Sverige har drabbats av både dyrare kalk och längre transporter. Samtidigt har vi en regering som avslår tillstånd. Det här blir ytterst motsägelsefullt.

Det kan ju vara så att just den fyndigheten var på fel plats, för det är rennäringens kärnbetesområde eller någonting annat. Men min fråga till Romina Pourmokhtari var då: Är det *all* kalk vi har tänkt bryta på Gotland? Vi har ju sett de senaste åren att det inte heller kommer att vara möjligt. Det krävs att vi får fler möjligheter, precis som statsrådet är inne på. Vi behöver hitta fler förekomster. Men vi behöver också ha en bättre dialog.

Jag hoppas att accelerationskontoret, som jag tror är väldigt bra, kan göra ett viktigt bidragande jobb för att skapa förståelse för att vi faktiskt behöver de här mineralen här och nu.

Anf. 82 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag vill ta vid där ledamoten From slutade.

Jag tror faktiskt att det finns risk att EU:s beroende av rysk gas, alltså effekten av att vara så beroende av Ryssland och rysk gas som vi var, kommer att uppfattas som en västanfläkt i jämförelse med vårt beroende av Kina och andra tredjeländer när det gäller mineral och metaller för den gröna omställningen.

Litium är en nyckelkomponent i batterier, och där är EU alltså 100 procent importberoende.

Ett annat exempel är kobolt, där Demokratiska republiken Kongo i dag står för 59 procent av världsproduktionen. Efterfrågan på kobolt för tillverkning av batterier till elbilar spås öka med närmare 2 400 procent till 2030.

Vi i Sverige och EU behöver lära oss av det beroende som vi haft av rysk gas men inte applicera den läxan enbart på energiområdet. Lärdomarna behöver appliceras även på andra områden.

Därför behöver vi fler gruvor. Om detta är vi helt överens. Då är frågan som ställts i dag vad vi gör för att bana väg för det.

Det gröna accelerationskontoret nämndes. Vi har en bred utredning om tillståndprocesser som ska vara klar i december i år. Sedan den 1 juli i år är det lättare att öppna gruvor i Natura 2000-områden. Det är sedan förra året lättare att prospektera genom justeringarna i bland annat terrängkör-

ningsförordningen. Vi har gjort den största satsningen på SGU på flera decennier – 70 miljoner till bättre kunskap om vår malmpotential, upprustning av Malåkontoret och införande av Mineraljakten, för att nämna bara några av många saker.

Jag tycker faktiskt att siffrorna talar sitt tydliga språk. Ansökningarna om nya undersökningstillstånd i Sverige har dubblerats sedan S satt i regeringen. Ett undersökningstillstånd är första steget på vägen mot en ny gruva, och under de sista två åren S hade regeringsmakten inkom bara 109 och 104 nya ansökningar om undersökningstillstånd. Förra året var den siffran 242 stycken. Det är högre än på mer än 15 år. Det är inte så konstigt, för det är ett faktum att gruvbranschen har haft det sämre tidigare och får det bättre nu.

Förut förbjöds brytning av uran, ett förbud som har försvårat nya gruvprojekt. Det har vi ändrat på nu.

Den utredning som S tillsatte för att förenkla tillståndprocesser var kringskuren av många begränsningar. Utredaren fick inte titta på materiella krav i miljöbalken även om de skulle visa sig vara ineffektiva. Utredaren kunde inte heller analysera vilka frågor som rör särskilda förutsättningar för en viss typ av industrier som är samhällsviktiga. Utredaren fick inte lämna förslag som i teorin skulle kunna innebära att miljöskyddet i någon del försämras, oavsett om eventuella försvagningar skulle kunna kompenseras på annat sätt. Därför kunde inte heller frågan om överimplementering av EU-rätten analyseras vidare. Slutligen fick inte heller mark- och miljödomstolarnas organisation och handläggning ingå i utredarens översyn, och detta är kanske kärnan i hela miljöprövningssystemet.

Jag menar alltså att det finns fog för att säga att vi gör det som har efterfrågats av riksdagen och att vi gör det väldigt mycket bättre än den rödgröna regeringen. Jag tycker att siffrorna backar upp detta.

Anf. 83 ISAK FROM (S):

Herr talman! Ja, vi behöver göra det här nu. Det är ju nu som Critical Raw Materials Act har börjat gälla.

Men vi har många gånger lyft upp den bostadsbrist som råder i Kiruna och Gällivare och alla de riksintressen som gör det i princip omöjligt att få fram byggbar mark.

Gällivare och Kiruna liksom Skellefteå, Norsjö, Malå, Lycksele och några kommuner till är gruvkommuner, väl vana att hantera motstående intressen. Många har också en koppling – de har jobbat i gruvan eller känner någon som har jobbat i gruvan. De motstående intressena är inte lika stora.

Men ska man öppna en ny gruva på en helt ny plats blir det nya motstående intressen. Då blir det en rädsla för att vattnet ska bli förstört – eller åkermarken, för att tala om de motstående intressen och konflikter som finns i de södra delarna av vårt land.

Det måste vi också vara medvetna om – de här mineralen finns i hela landet, inte bara i norra Sverige, och då behöver regeringen också ha en strategi för att möta det. Då behöver man skapa större förståelse för att vi behöver bryta det här.

Lokalsamhället behöver också känna att ingen kommer och kör över en utan att man också får någonting tillbaka. Känner man inte att man får det hamnar man i det läge som Kiruna befinner sig i. Man har under lång

tid skriket: ”Vi behöver fler bostäder! Vi vill inte ha en ’fly in, fly out’-kultur! Vi behöver ha infrastruktur!” Men man har inte fått det. Till slut kanske man fattar ett felaktigt beslut.

Nu ska inte jag uppta statsrådets tid mer här, för statsrådet behöver faktiskt gå till departementet och fatta beslut.
(Applåder)

Prot. 2024/25:12
1 oktober

Svar på
interpellationer

Anf. 84 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag börjar med att sammanfatta. Jag uppfattar att det i grunden finns stor samsyn här.

Jag är också glad över att kunna leda det departement som har samordningsansvar för det vi kallar strategi norr, som syftar till att peka på att om man vill få till tunga företagsinvesteringar framåt kan man inte bara tänka att det handlar om tillståndet för specifikt den gruvan eller det företaget och möjligheten som kommer med ett företags expansion eller nyetablering på orten. Man behöver också tänka infrastruktur.

Det är därför vi nu gör en historiskt stor prioritering av infrastruktur. Vi tillför ytterligare 200 miljarder, utöver det som redan ligger i grunden för infrastruktur.

Det är därför vi nu också har prioriterat att få loss mer medel för att sänka risken när det handlar om att bygga bostäder även i mer glesbefolkade områden, där bostäder behövs för att företagsinvesteringar ska bli av och i förlängningen säkra välfärden, för hela samhället måste funka.

Vi är överens om behovet av mineral och metaller. Jag har träffat några av mina företrädare på den här posten. Jag är glad över det initiativ som S tog när det gäller lagstiftningen om Natura 2000.

Jag hoppas att våra två partier kan bana väg för fler gruvor i Sverige oavsett om vi sitter i regering eller i opposition, för vi som rikspolitiker har ett ansvar för att se till hela Sveriges intressen samtidigt som vi säkerställer att den gröna omställningen gynnar hela landet och inte minst de kommuner där den samhällskritiska industrin finns. Vi har inte råd att försena processer i detta geopolitiska läge. Vi behöver känna framtidstro. Vi behöver släppa loss kraften i svensk gruvnäring.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2024/25:4 om CSN och handläggningstider

Anf. 85 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Niklas Sigvardsson har frågat mig hur jag ska säkerställa att alla studenter får rätt till snabb handläggstid hos Centrala studiestödsnämnden, CSN.

Intresset för omställningsstudiestödet har initialt varit större än vad som tidigare beräknats. Det stora intresset och en kort tid för införande av reformen samt ett komplext regelverk har sammantaget skapat långa handläggningstider för stödet hos CSN.

Regeringen har därför vidtagit ett flertal åtgärder för att komma till rätta med de långa handläggningstiderna för omställningsstudiestödet. Re-

geringen har beslutat om regelförenklingar som trädde i kraft den 1 april 2024, och den 9 september 2024 överlämnades propositionen *Ett effektivare omställningsstudiestöd* (prop. 2023/24:168) till riksdagen. Propositionen innehåller bland annat förslag till ytterligare regelförenklingar som kommer att leda till en effektivare och mer automatiserad handläggningsprocess. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

De stora ärendebalanserna gör också att resurserna för administration av omställningsstudiestödet behöver öka. Regeringen har därför föreslagit att ytterligare 50 miljoner kronor anvisas till CSN för 2025. De ökade resurserna kommer tillsammans med de regelförenklingar som regeringen föreslagit att öka sannolikheten för studerande att få ett beslut om omställningsstudiestöd i tid.

CSN har också i uppdrag att vidta åtgärder för att säkerställa en effektiv handläggning av omställningsstudiestödet. Åtgärderna ska bland annat bidra till att förkorta handläggningstiderna. Utgångspunkten är att åtgärderna inte ska få någon större påverkan på övriga studiestödstagare.

Det är viktigt att studenter får besked om studiemedel i tid. Handläggningstiden skiljer sig mellan olika utbildningsformer i Sverige. En viktig förklaring till skillnaden är regelverket för olika typer av utbildningar, vilket påverkar förutsättningarna för automatisering och digitalisering. De flesta som ansökt om studiemedel för studier i Sverige får dock ett beslut inom två veckor.

Med de åtgärder som regeringen vidtagit finns det goda förutsättningar att handläggningstiderna kommer att minska framöver. Regeringen följer frågan noggrant och har en nära dialog med CSN.

Anf. 86 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att välkomna Johan Pehrson till hans första men säkert inte sista interpellationsdebatt i sin nya roll som utbildningsminister. Med detta sagt är det föga förvånande för dem som har följt mig de senaste två åren att den här interpellationsdebatten kommer att handla om CSN och handläggningstider.

De senaste åren har regeringen försuttit chans efter chans att agera proaktivt och kraftfullt för att få handläggningstiderna, särskilt när det gäller omställningsstudiestödet, att hamna på rimliga nivåer. Rimliga nivåer i det här fallet borde vara att sökande kan få besked om sin ansökan före studiestarten.

Hade regeringen bara försökt lösa detta tillsammans med oss i oppositionen hade CSN haft mer pengar tidigare, och de regelförändringar som ministern talar om hade redan kunnat vara i kraft.

I dag, när vi debatterar detta, öppnar den femte ansökningsomgången för omställningsstudiestödet. Det är inte tillräckligt att regeringen säger att man följer frågan noggrant och har fortsatt dialog med CSN, för studenterna hade behövt besked i dag, inte om ett år.

Men det var faktiskt inte mot bakgrund av alla de tusentals tidigare ansökningarna gällande omställningsstudiestöd som jag skrev min interpellation, utan detta handlar om de drygt 500 000 övriga studenter som studerar med studiemedel på olika nivåer och som behöver sitt studiestöd för att antingen påbörja eller fortsätta sina studier.

Precis som ministern säger i sitt eget svar var utgångspunkten att alla de åtgärder som regeringen säger att CSN har vidtagit inte menligt skulle påverka övriga studiestödstagare. Då är frågan: Hur har det gått? Och vad innebär detta med "större påverkan" egentligen?

Studentkårsordförande runt om i vårt land har under augusti och september beskrivit en situation där studenter får svårare att komma i kontakt med CSN och får vänta längre på beslut. Då måste man ställa sig frågan: Är detta en större påverkan för övriga studiestödstagare?

Därför är jag nyfiken på att få höra utbildningsminister Johan Pehrsons syn på detta. I svaret på interpellationen finns inte många meningar om just detta. I min värld är det en större påverkan på övriga studiemedelstägares situation om studenter inte har fått besked eller sin första utbetalning när terminen har börjat.

Jag ger nu utbildningsministern chansen att i sitt nästa inlägg svara på det som var intentionen med interpellationen och ge svar till den halvmiljon studenter som har studiemedel: Vad innebär "någon större påverkan" egentligen? Och är höstens längre handläggningstider för denna grupp studenter något som är väntat och acceptabelt?

(Applåder)

Anf. 87 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Vad roligt att få vara här och att få prata om CSN! Det är en viktig förmån för alla människor i landet Sverige att kunna finansiera sina studier. Det är lika för alla. Det är många länder som med stort intresse ser hur väl utbyggt systemet med CSN är i Sverige. En del av dessa studiemedel är som bekant kontant ersättning. Det handlar om att alla ska kunna läsa på universitet och högskolor, om att skapa mer bredd vid lärosätena och om att ge människor goda chanser till utbildning under hela livet, åtminstone så länge de har rätt till studiestöd. Det är en fantastisk verksamhet.

När jag säger att jag följer detta noga handlar det om en inriktning. Man kan inte säga annat än att detta får en påverkan. CSN är en myndighet som ska balansera de ganska svåra avvägningar som finns när man sjösätter ett nytt omställningsstudiestöd med gränsdragningar och praxis för att systemet ska fungera och för att människor ska få stöd enligt detta system – som för övrigt är ett helt annat men fantastiskt stödsystem – och kunna ägna sig åt livslångt lärande.

Jag skulle ha önskat att allt det som vi nu vidtar från den här regeringens sida hade gjorts mycket tidigare, när beslutet om reformen togs. Men jag kan konstatera att det nu finns en proposition, som jag berättade om i svaret. Vi tillskjuter medel, och i den dialog vi har med CSN har man sagt att detta kommer att göra stor skillnad.

Det kommer att innebära en mindre pressande effekt på myndigheten, som gör ett mycket viktigt jobb. Medarbetarna där sliter hårt vad gäller övriga personer som söker studiestöd.

Jag tror inte att vi har några andra intentioner. Det ska vara så rätt som möjligt, och det ska gå så snabbt som möjligt. Studiestödet är till för att människor ska kunna ta del av de många program och enskilda kurser som finns, inte minst på våra universitet och högskolor.

När det gäller den handläggningstid som generellt sett har upparbetats ser vi nu att det har tagit kanske två till tre dagar längre. När jag senast hade kontakt med CSN, i augusti i år, var handläggningstiden generellt sett en dag längre än förra året. Det är klart att det inte är en bra dag, men det är *en* dag. Jag hoppas att CSN kan komma ifatt snarast möjligt.

Jag upprepar det som är det viktiga: Majoriteten som söker studiemedel får ett beslut inom två veckor. Det beror lite på vad det är för inriktning. Det finns kundundersökningar, om man får uttrycka sig så, eller medborgarundersökningar, och när CSN frågar de människor som får studiemedel visar de inget större missnöje.

Man ska också komma ihåg att det är fler sökande till studiestöden i år än vad det var tidigare.

Anf. 88 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Det är enkelt att säga att det är *en* dag. Ministern lade till att det är en dag längre än vad man hade önskat och att det inte har förlängt handläggningstiden, men det är trots allt en dag längre för de studenter som väntar det här året.

Studenter upplever att det i augusti och september är svårare att få kontakt med myndigheten. Jag har förmånen att sitta i CSN:s insynsråd, så jag har också sett den kundundersökning som CSN gjorde. Däremot har jag inte fått ta del av siffrorna för augusti och september. I vårt underlag fanns det bara till och med juli, och det var innan den stora anstormningen av sökande och innan man har påbörjat sina kurser.

Det är lite jobbigt att ta del av det som studenter runt om i landet säger när de hör av sig direkt till mig eller när de pratar med sin studentkårsordförande eller andra i sitt lokalsamhälle. De upplever att det är svårare att få kontakt med CSN, framför allt under den tid på året då situationen är som mest prekär – precis vid studiestarten då många kanske flyttar hemifrån för första gången.

Man ska köpa kurslitteratur som är dyr, och då behöver man kanske lägga hela sommarens buffertkassa på att överleva den månad eller de veckor då man är som allra mest stressad över allt annat i livet. Det är därför olyckligt att regeringen har valt att prioritera inom CSN:s övriga del när det gäller handläggningstiden.

Regeringen har haft möjlighet att prioritera annorlunda. De hade kunnat prioritera pengar till CSN så att handläggningstiden för alla studiestödstagare, oavsett om det är de som har omställningsstudiestöd, de som studerar med studiemedel, de gymnasieelever som får stöd via sin studiehjälp, de som har låg utbildningsbakgrund, är arbetslösa och får studiestartsstöd eller de elever som väntar på besked om inackorderingstillägg för sina gymnasiestudier.

Alla dessa grupper hade kunnat få en upplevelse som var så bra som möjligt om regeringen hade prioriterat annorlunda. Den här regeringen har i stället prioriterat att släpa benen efter sig. Det finns inget annat svar. Det är fortfarande så att det i ansökningsomgång tre av omställningsstudiestödet och i ansökningsomgång fyra är långt ifrån många som har fått besked om hur deras studier ska pågå.

CSN har precis klarat av ansökningsomgång ett och två. Det var vad som fattades hösten 2022 och våren 2023, och här står vi nu den 1 oktober

2024. Det finns många studenter som väntar otroligt länge när det gäller omställningsstudiestödet, men här vill jag fokusera på de andra studiestödstagarna och återgå till frågan.

Regeringens budskap till CSN var att det hela ska ske utan större påverkan på övriga studiestödstagare. Därför vill jag återigen ge ministern svaret, för jag tycker att man kan få lite svar genom att förklara vad utan större påverkan är. Vad har regeringen tänkt att utan större påverkan är, och är de försämringar som ministern själv pratade om acceptabla och förväntade?

(Applåder)

Anf. 89 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Alla som är berättade till studiestöd ska få det så fort som möjligt. En viss prövning ska ske, och man får det fortare om det kan automatiseras.

Jag vill vara tydlig med att det är viktigt att det, när det är oklarheter, sker en manuell prövning för att rätt person ska få rätt stöd i rätt tid, det vill säga så fort som möjligt. Det ska inte vara så att det delas ut några felaktiga studiemedel eller något felaktigt studiestöd.

Vi har en historia där staten via CSN har dränerats på rätt stora belopp – i praktiken rena bedrägerier. Det är mycket allvarligt. Här står effektivitet mot förmågan att göra en snabb och effektiv prövning så att rätt person får rätt studiestöd.

Vi är väldigt glada över att vi under den svåra tid som Sverige har befunnit sig i har kunnat räkna upp studiemedlen så pass kraftigt som vi gjort, för det är viktigt att veta hur tufft det är att vara student, även om man berikar sitt intellekt och bygger sin egen intjäningsförmåga och möjlighet till en anställning i framtiden, startar eget företag, forskar vidare eller vad man nu gör.

Jag träffade studenter i Uppsala i förra veckan. Det var många som pratade om hur ekonomin ska gå ihop, men de såg också att regeringen, vilket jag vet att oppositionen stöder, gör indexuppräknings av viktiga sociala förmåner som vi har i Sverige, alltså inflationsskyddade studiemedel. Detta välkomnade de och tyckte var bra.

Vi jobbar på. Jag menar att propositionen om förenklingar sammantaget kommer att innebära mer effektivitet i handläggningen. Det kommer att påverka hela myndigheten. Det ekonomiska tillskottet kommer att göra att vi till och med – sett till augusti, enligt den uppgift jag fick från CSN nu senast – kan se till att man inte får en, två eller tre dagar i extra handläggningstid.

Det finns inget annat mål med min verksamhet, och det finns det heller inte, tror jag, för någon i utbildningsutskottet.

Anf. 90 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Jag tackar för att ministern tillstår att det trots allt är indexeringar av studiemedlet som gör att man får mer pengar. Precis som ministern sa stöder vi i oppositionen den delen.

Detta är första men långt ifrån den sista debatten mellan mig och utbildningsministern. Trots att ministern är ny på sin post kommer vi inte att ställa lägre utan snarare högre krav på att jobbet görs, med hög prioritet.

Prot. 2024/25:12
1 oktober

Svar på
interpellationer

Studenter ska, oavsett vilket studiestöd de är berättigade till, kunna lita på att de får det stöd de är berättigade till. Detta ska ske så snabbt och effektivt som möjligt så att alla studenter i vårt land, oavsett om det handlar om studiemedel för den breda massan studenter eller om omställningsstudiestöd, kan känna att de är trygga i att de kan ta möjligheten att studera vidare och att de klarar av att betala sina första kursböcker och den första månadshyran utan att sommarens hela kassa behöver brinna inne. För omställningsstudiestödet kan det till och med handla om en buffert på flera månadslöner.

Vi lever i en tid när snabba och effektiva lösningar är ett behov som är större än någonsin, särskilt när det gäller så grundläggande saker som att kunna ställa om i utbildning och se till att man får ekonomiskt stöd så att man kan fullfölja sina studier. Därför anser vi socialdemokrater att de nonchalanta och felaktiga prioriteringar som regeringen har gjort inte är rätt väg framåt.

Trots att regeringen nu kommer att säga att mycket görs på CSN är det kanske inte utbildningsministrarnas förtjänst, oavsett om de hetat Mats Persson eller Johan Pehrson. De är snarare den fantastiska personalen på CSN, som har slitit hårt under de här åren och som fortsätter att slita hårt, som är att tacka för förbättrade handläggningstider.
(Applåder)

Anf. 91 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Höga krav och höga förväntningar är det som ska prägla svenskt utbildningsväsen på alla nivåer. Det ska vara kurser som är kvalitetssäkrade där vi är noga med att främja Sverige – inom ramen för den akademiska friheten, såklart. Vi ska också känna en enorm tacksamhet över inte minst oppositionens vilja att se till att vi värnar kvaliteten i själva utbildningen och inte smetar ut allt på allt och alla. Vi har bra kurser. Man tar ett lån och får ett bidrag, och det är då också viktigt att den tid man lägger ned leder till en rejäl utbildning.

Vi har ett fantastiskt system med studiestöd i Sverige, och det finns all anledning att värna det. Jag ser fram emot många fler debatter om detta med oppositionen och tackar för den första.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2024/25:7 om befolkningens tillgång till bildning

Anf. 92 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Linus Sköld har frågat mig hur jag avser att agera för att säkerställa befolkningens tillgång till bildning och om jag delar synen att en bildad befolkning är bra för rikets säkerhet.

Till att börja med vill jag vara tydlig med att jag ser folkbildningen som en viktig kraft i samhället och för vår demokrati. Detta värnar regeringen om.

Det är i sammanhanget viktigt att också se att regeringen för 2025 föreslår att cirka 4 miljarder kronor tillförs folkbildningen genom statsbidrag.

Det handlar om cirka 2,4 miljarder kronor som fördelas i generellt statsbidrag till folkhögskolor och cirka 1,6 miljarder kronor i generellt statsbidrag till studieförbund. Det är alltså ett omfattande statligt stöd som möjliggör mycket viktig bildningsverksamhet runt om i landet.

Nivån på statsbidraget till studieförbunden har justerats till förmån för mer prioriterade åtgärder inom folkhögskolan och andra områden, till exempel inom utbildning för vuxna. Genom regeringens budgetproposition för 2024 (prop. 2023/24:1) förstärktes statsbidraget till folkhögskolorna med 100 miljoner kronor 2024, en nivå som också beräknas bestå permanent. Denna allmänna förstärkning var en viktig prioritering från regeringens sida i en tid då behoven hos varje folkhögskola ser olika ut.

Folkhögskolan är en viktig utbildningsform för många personer med funktionsnedsättning. Vi vet att utbildning för denna målgrupp är resurskrävande. I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) föreslår regeringen därför en förstärkning av det särskilda utbildningsstödet som ska underlätta studier på folkhögskola för personer med funktionsnedsättning. Förstärkningen föreslås uppgå till 25 miljoner kronor 2025.

I sammanhanget vill jag också gärna nämna att regeringen nyligen remitterat Folkbildningsutredningens betänkande *Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid* (SOU 2024:42). Förslagen syftar till att säkerställa en mer ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av statsbidrag till folkbildningen, samtidigt som folkbildningen ges de bästa förutsättningar att verka framöver. Jag ser fram emot att ta del av remissinstansernas yttranden inför den fortsatta beredningen av utredningens förslag.

En utbildad och bildad befolkning är nödvändigt för att samhället ska fungera. Utbildning och bildning ger Sveriges befolkning förutsättningar för ett aktivt deltagande i det demokratiska samhället.

Jag vill avsluta med att poängtera att regeringen föreslår fortsatta stora och breda satsningar genom hela utbildningssystemet i budgetpropositionen för 2025. Det handlar om allt från att återupprätta en stark kunskapskola med fokus på faktakunskaper och grundläggande färdigheter till att ge vuxna möjligheter att utveckla sin kompetens och etablera sig i samhället och på arbetsmarknaden.

Anf. 93 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Precis som Niklas Sigvardsson vill jag välkomna Johan Pehrson som ny utbildningsminister. Johan Pehrson och jag har haft anledning att debattera förut, dock inte frågor som specifikt rör folkbildningen, ämnet för dagens debatt.

”Vi har ingenstans att vara längre. Hur ska den unga kulturen kunna växa om inte vi har någonstans att repa och utvecklas på?” Det är ett citat från 20-årige Alexander i ett inslag från *P3 Nyheter* i morse. Temat som denna nyhet sorterade under kallas replokalskrisen och har en direkt koppling till den politik regeringen för när det gäller studieförbundens förutsättningar för sin verksamhet. Johan Pehrson har kommenterat inslaget skriftligen, uppges det, och sagt att till förmån för utbildningar som leder till jobb skär man ned på studieförbundens verksamhet. Han poängterar att det går nästan 4 miljarder totalt till folkbildningen.

Prot. 2024/25:12
1 oktober

Svar på
interpellationer

Här i kammaren svarar Johan Pehrson att folkbildningen är en viktig kraft i samhället. Med tanke på hur den här regeringen behandlar folkbildningen skulle inte jag vilja betraktas som en oviktig kraft av regeringen. Det finns ju inte ett tecken på eller något spår av att regeringen skulle betrakta folkbildningen som en viktig kraft i den politik man för.

Man vill prioritera utbildningar som leder till jobb – det är vad Johan Pehrson svarar. Det svarar han också i kammaren i dag. Då undrar jag vilka utbildningar Johan Pehrson prioriterar.

Folkhögskolorna omnämns specifikt. Från 2023 till 2024 minskade antalet platser i folkhögskolorna med 1 000 stycken. Folkbildningsrådet sa i sitt budgetunderlag inför budgeten 2025, som vi just fått på riksdagens bord, att det behövs ytterligare 289 miljoner för att behålla antalet platser nästa år, plus den pris- och löneomräkning som regeringen själv bedömer till 3,43 procent. Sammantaget handlar det alltså om över 350 miljoner som man skulle behöva stärka folkhögskolorna med för att behålla antalet platser. Folkhögskolorna är alltså inte prioriterade av regeringen.

Sedan kommer vi till vuxenutbildningen, som Johan Pehrson också nämner i sitt svar. Om vi tittar på anslagsutvecklingen i budgeten ser vi att det är över 500 miljoner mindre 2025 än 2024. Det betyder att färre kommer att kunna gå en vuxenutbildning i komvuxregi med statlig finansiering.

Vi kan titta på yrkeshögskolan. Där är anslaget exakt detsamma 2024 och 2025. Det betyder att det har en värdeurholkning, enligt regeringens egna beräkningar om en pris- och löneomräkning på 3,43 procent, som uppgår till 137 miljoner.

För akademien bedöms det bli över 3 000 färre utbildningsplatser nästa år.

Vilka utbildningar som leder till jobb är det Johan Pehrson prioriterar i stället för studieförbunden och folkhögskolorna?

Anf. 94 LENA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tydliggöra för statsrådet vad regeringen och SD prioriterar bort när man prioriterar ned stödet till studieförbunden och bildningen.

Studieförbunden i Sverige har tillsammans drygt 300 medlemsorganisationer. Dessa medlemsorganisationer inkluderar olika typer av ideella föreningar, religiösa samfund, politiska partier och andra intresseorganisationer.

Utöver medlemsorganisationerna samarbetar studieförbunden med tusentals olika lokala och regionala föreningar, företag och andra samhällsaktörer inom ramen för deras folkbildningsverksamhet. Totalt sett uppgår antalet samarbetspartner till drygt ett par tusen, beroende på hur man räknar, kanske till och med fler.

Här är några av de områden som studieförbunden och deras samarbetspartner samarbetar kring och med, för att tydliggöra frågan i interpellationen. Genom att erbjuda utbildning, folkbildning och plattformar för dialog stärker studieförbunden demokratin. Ett välutbildat och informerat samhälle är mindre sårbart för desinformation, extremism och splittring, vilket bidrar till socialt sammanhang och sammanhållning.

Vissa studieförbund samarbetar med civilsamhällesorganisationer som har en viktig och stor roll i såväl kris och krig som normalläge, till exempel

inom utbildning om hur man hanterar kriser och katastrofer. Detta kan faktiskt bidra till att stärka Sveriges förmåga att hantera både naturkatastrofer och andra typer av kriser.

Folkhälsa och välmående vill jag också nämna. Studieförbundens kurs-er och aktiviteter inom exempelvis hälsa och livsstil stärker människors psykiska och fysiska välmående, vilket på sikt kan minska samhällskostnader och bidra till en starkare samhällsstruktur. Ett välmående samhälle är mer motståndskraftigt mot yttre hot.

Tycker statsrådet att regeringen genom att minska bidraget till studieförbunden och ökad bildning bidrar till mer bildning och större säkerhet i Sverige?

Anf. 95 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Senast jag var på min närmaste folkhögskola träffade jag en av elevassistenterna. Han hade ett ganska tydligt medskick. Han sa: Kan du berätta för dem där uppe som bestämmer vilket viktigt arbete vi på folkhögskolorna gör? Han menar att de inte kostar någonting, och om man räknar på det sparar samhället pengar på att ge bidrag till folkhögskolor. Han är övertygad om att folkhögskolan ger unga som tidigare inte har lyckats i skolan ett alternativ till hemmasittande, utanförskap och i värsta fall kriminalitet.

Både han och jag menar att fler borde få chansen att gå på folkhögskola. Avhoppen från folkhögskolans yrkesutbildning är långt färre än på komvux. Fler pluggar vidare. Och en stor andel av dem som blivit behöriga till högre studier har en funktionsnedsättning.

Söktrycket till folkhögskolan är högt. Man fyller platserna. Om man fick resurser för det skulle man snabbt kunna erbjuda utbildning för fler.

När folkbildningen och folkhögskolan beskrivs på det här viset kan man förstå att besvikelsen blev enormt stor bland folkhögskolorna när budgetpropositionen för kommande år presenterades häromveckan. Regeringen säger sig vilja bygga ut antalet utbildningsplatser för vuxna genom omfördelning av medel. Men folkhögskolan lämnas helt utanför den omfördelningen.

År 2023 minskade regeringen anslaget till folkhögskolan. Det innebar 4 000 färre utbildningsplatser. I kombination med de stora kostnadsökningarna innebar det en enorm press, stora besparingar, uppsägningar och nedlagda utbildningar på våra folkhögskolor.

Inte heller för 2024 räckte anslagen till att behålla antalet utbildningsplatser utan resulterade i en minskning med 1 000 utbildningsplatser. Det går inte att år efter år erbjuda bra stöd och utbildning till allt mindre pengar när kostnader för personal och allt annat ökar. Det säger sig självt.

Sedan Liberalerna tog över ansvaret för folkhögskolan och folkbildningen har platserna på folkhögskolan minskat med 5 000. Om man inte räknar upp anslaget för kommande år riskerar platserna att återigen minska.

Om Johan Pehrson menar allvar med att det här är en viktig utbildningsform som man värnar om, varför ser man då inte till att fler får möjlighet att läsa och utvecklas på en folkhögskola? Varför skär utbildningsministern ned på antalet platser på folkhögskolan?

(forts.)

Prot. 2024/25:12
1 oktober

Svar på
interpellationer

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

Svar på interpellationer

§ 11 (forts.) Svar på interpellation 2024/25:7 om befolkningens tillgång till bildning

Anf. 96 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Ämnet för interpellationen har inriktning på den breda folkbildningen. Ämnet vuxenutbildning är öppet för debatt. Vi har naturligtvis fokus på folkhögskolan och på studieförbunden.

Inledningsvis hörde vi, herr talman, om hur interpellanten hade lyssnat på radion och hört om människor som kände att deras tillgång till en bra replokal hade minskat. Det finns ju andra bilder från massmedierna som berättar om satsningar som görs denna höst på replokaler och tillgång till musik i Mellansverige, till exempel i Västerås. Det finns alltså lite olika bilder.

Den omläggning och uppstramning som sker i folkbildningspolitiken sker ju inte som en blixtnär från en klar himmel. Den beror på att vi har en historia där folkbildningen tyvärr på några håll kan ha gått lite vilse. Inte minst har studieförbunden en historia av en hel del fusk och fel, om jag uttrycker mig milt. Tillsammans med aktörerna, både Folkbildningsrådet och studieförbundens egen paraplyorganisation, har vi ett arbete för att fokusera på ökad transparens och spårbarhet och att man tar sitt uppdrag för folkbildning och demokrati på allvar så att man inte går in i en annan verksamhet som går åt motsatt håll. Detta är viktigt att ha med sig när man pratar om studieförbundens förutsättningar.

Folkhögskolorna är centrala när det gäller att ge människor en andra chans och ibland också annan chans. Det kan vara personer som har svårt att tillgodogöra sig utbildningen på gymnasiet eller vuxenutbildningen i kommunal regi. Därför är folkhögskolorna väldigt viktiga. Det finns mängder av lediga kurser att söka i dag.

Vi har skjutit till permanenta medel för detta år för att lindra den ekonomiskt utmanande situation som folkhögskolorna har. Vi har i vårt budgetalternativ också meddelat en särskild satsning för att stödja och hjälpa personer med en funktionsvariation.

Herr talman! Man måste komma ihåg att både folkhögskolorna och studieförbunden har en del av sin finansiering från staten. Det sker också en finansiering från kommuner, regioner, andra aktörer, olika projekt, IOP:er och Europeiska socialfonden för verksamhet som är viktig och som ska ske i folkbildningens namn.

Jag noterar att de socialdemokrater som nu är närvarande i kammaren naturligtvis tycker att man ska ge ännu mer resurser, men vi anser att vi gör en rejäl satsning på folkbildning. Vi menar att de 4 miljarderna från staten är en grundplåt för en bra och stark folkbildning.

Prot. 2024/25:12
1 oktober

Svar på
interpellationer

Anf. 97 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Johan Pehrson återkommer till att det läggs 4 miljarder på folkbildningen. Det motsvarar ungefär en sjundedel av de inkomstskattesänkningar som föreslås för de välbärgade i nästa års budget. Det är mindre än vad man lägger på för att ta bort marginals-katten för dem som har de allra högsta inkomsterna.

Jag ställde en fråga till Johan Pehrson i mitt förra inlägg om vilka utbildningar som leder till jobb som han prioriterar. Den kraftfulla satsning på folkbildningen som Johan Pehrson pratar om ledde detta år till tusen färre platser inom folkhögskolan. Det finns även en plan för att ta bort finansieringen för var tredje studiecirkel, vart tredje kulturevenemang, som genomförs av studieförbunden.

Regeringens förda politik har redan sett till att ett studieförbund har fått stänga helt. Det som det rapporterades om i dag var ju otaliga replokaler som en efter en nu stängs.

Folkhögskolan innebär en andra och en annan chans för den som inte har fått med sig en gymnasieexamen efter genomförd grundskole- och gymnasieutbildning. Studieförbunden utgör en infrastruktur för människors tillgång till att bilda sig fritt och frivilligt och tillsammans med andra, och den täcker hela landet. Studieförbunden – störst är ABF – finns i var-enda kommun i hela landet. Den enda andra gemensamma nyttighet som finns i varenda kommun i hela landet är Systembolaget. Men så här kommer det inte att vara om regeringen får som den vill. ABF och de andra studieförbunden kommer inte att kunna upprätthålla den infrastruktur som de utgör för kulturarrangemang, studiecirkel och bildning i hela landet.

Frågan kvarstår. Vilka utbildningar som leder till jobb är det som Johan Pehrson syftar på när han använder det som motiv för att paja infrastrukturen för bildning och försämra möjligheterna till en andra och en annan chans?

Jag tänkte avsluta detta inlägg med att återkomma till en av huvudfrågorna i interpellationen. Det var den om Johan Pehrson delar bilden av att en bildad befolkning är viktigt av säkerhetsskäl. Det var också något som min kollega här tog upp förut. Bedömer Johan Pehrson att en bildad befolkning har större motståndskraft mot påverkansoperationer från främmande makt eller inte? Om han gör det undrar jag varför han i så fall vill försämra tillgången till bildning.

Det är ju bildning som gör att människor kanske tänker ”Hm, vem är avsändaren för det här? Varför skickas det här budskapet till mig?” och förhåller sig kritiska till desinformation och annan typ av destabilisering av det svenska samhällsklimatet. Att ha en bildad befolkning vaccinerar mot den typen av destabiliseringsförsök.

Delar Johan Pehrson bilden att en bildad befolkning är viktigt av säkerhetspolitiska skäl?
(Applåder)

Anf. 98 LENA JOHANSSON (S):

Herr talman! I mitt anförande antog jag bara att statsrådet delade den uppfattningen, men jag vill ändå sälla mig till Linus Skölds fråga. Carl-Oskar Bohlin fick nämligen en fråga under frågestunden om hur viktigt han tyckte att civilsamhället var för säkerheten i vårt land. Han tyckte att det var superviktigt, för att sammanfatta det hela på mitt sätt. Jag antog alltså bara det här.

Då förstår jag än mindre hur statsrådet kan säga att man satsar på studieförbunden. I budgeten föreslår regeringen en gradvis justering. Förslaget innebär 250 miljoner mindre i budgeten till studieförbunden för 2024, följt av ytterligare sänkningar på 100 miljoner 2025 och 150 miljoner 2026. Detta skulle innebära en ny nivå för statsbidraget till studieförbunden på 1,3 miljarder kronor 2026 jämfört med 1,8 miljarder kronor för innevarande år. Jag vet inte hur det skulle vara en satsning.

Min fråga åtföljer Linus fråga: Anser statsrådet att bildning har betydelse för att skapa säkerhet i Sverige?

Jag undrar också hur detta kan vara en satsning. Det blev jag lite förvånad över.

Anf. 99 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Varje gång jag samtalar med personer som går på folkhögskola framkommer en liknande bild. Historier om bristande stöd i skolan, utanförskap och hemmasittande har bytts mot historier om gemenskap, motivation och framtidstro. Så här lät det bland deltagarna när jag besökte Sommenbygdens folkhögskola förra året:

Jag behöver gå gymnasiet, men jag har aldrig passat in.

Gymnasiet är för mycket press och stress.

Jag har fått en andra chans, och här är det ingen som dömer mig.

Det är en tillgång att vi alla är olika och lär av varandra.

Stänger ni folkhögskolan dödar ni mina drömmar.

Det här illustrerar väl hur avgörande folkhögskolan är för dem som deltar i de kurser som man erbjuder där, kanske särskilt allmän kurs. Det är en betydelsefull utbildningsform som kan bidra till att fler får en andra chans till utveckling och lärande. Folkhögskolan skulle kunna bidra till kompetensförsörjningen i större utsträckning om den fick resurserna.

Men det vi ser nu är att det går åt fel håll. Faktum kvarstår, trots det som Johan Pehrson lyfter fram här: Det finns i dag 5 000 färre platser på Sveriges folkhögskolor än när den här regeringen tillträdde. Om utbildningsministern verkligen menar att folkbildningen är viktig borde han se till att utvecklingen vänds och att fler återigen får möjlighet att delta i folkbildning.

(Applåder)

Anf. 100 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Rent semantiskt är det klart att vi satsar ett statsbidrag. Jag har stor respekt för att det finns partier i riksdagen som har för avsikt att satsa ännu mer på folkbildning än det som regeringen satsar. Jag vill upprepa igen att vi lade på permanenta resurser till folkhögskolorna för deras viktiga rolls skull. Vi satsar nu ytterligare 25 miljoner för att specifikt hjälpa personer med funktionsvariation. Utbildning på folkhögskolor-

na har i mycket karaktären av en andra chans, som föregående talare skickligt och väldigt fint berättade.

När det gäller studieförbunden gör vi stora förändringar. Här måste man vara noga. Det är mycket resurser som har förfuskats och gått direkt till kriminell verksamhet. Det är därför vi har detta samarbete, som jag sa, och de här sakerna sker parallellt. Folkbildningsrådet tar detta på stort allvar, säger de. Syftet är att öka transparensen, kvaliteten och säkerheten och motverka fusk och fel i folkbildningsverksamheten.

Återigen: Det här är inte studieförbundens enda resurser, utan de har olika intäktskällor. De har också rätt många kurser som är avgiftsfria. Inget är ju gratis, herr talman. Det sägs ibland att det är gratis, men det är i själva verket avgiftsfritt. Det är andra pengar som finansierar kurserna. Det kan vara regionalt eller kommunalt. Det kan vara medel från Europeiska socialfonden eller IOP.

Jag hör vad ni säger – ni menar att vi ska öka på ännu mer. Jag hör också specifikt att interpellanten Linus Sköld är oroad över svensk säkerhet. Det, herr talman, vill jag lova Linus Sköld att jag också är.

Under hösten ordnar ett större studieförbund intressanta studiecirklar där man vid fem tillfällen ska samlas och diskutera krig och fred – varför vi politiker kollektivt pratar så mycket om krig och så sällan om fred. Det har jag inga synpunkter på. Det är väl ett bra ämne. Men till frågeställningarna hör: Vad gör ett vapenbolag på universitetet? Hur stänger man ned ett vapenföretag? Jag utgår från att man avser Sverige, eftersom studiecirkeln äger rum i Sverige. Det här ska leda till att vi tar upp inspirerande exempel och diskuterar lärdomar för oss själva, sägs det.

Det här är en verksamhet som är ganska allvarlig, menar jag, om man ska ge sig in på att stänga ned vapenföretag som rimligen är svenska. Jag kommer själv från en del av Sverige där både Saab och BAE, gamla Bofors, är verksamma. Men vi har fler vapenföretag i Sverige. Det är klart att vi måste vara noga med att folkbildningen fokuserar på hur vi ska stärka svensk säkerhet.

Med det sagt finns det en bred palett. Studieförbunden kan göra sitt, folkhögskolorna kan göra sitt, grundskola och gymnasieskola kan göra sitt, public service kan göra sitt och vi i riksdagen ska göra vårt för att stärka det svenska civilförsvaret och motståndskraften mot det som Linus Sköld räknade upp som hot mot den svenska demokratin. Jag delar till fullo den ambitionen.

Anf. 101 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Det här var ett häpnadsväckande inlägg av Johan Pehrson. Han sällar sig till en inte särskilt smickrande rad av auktoritära ledare som ger sig på att styra vad människor får lära sig och diskutera i olika sammanslutningar.

Poängen med folkbildningen är att den är fri och frivillig. Den är fri till innehållet. Det som man får lära sig i en studiecirkel är inte politiskt styrt. Den är också frivillig att delta i.

Johan Pehrson oroar sig för att en studiecirkel ska lägga ned något vapen – jag vet inte vad det var – på något universitet. Jösses! Nej, den ende som lägger ned någonting här är ju Johan Pehrson. Han lägger ned studieförbund på löpande band.

Prot. 2024/25:12
1 oktober

Svar på
interpellationer

Jag tycker att detta är fräckt av Johan Pehrson. Han borde be om ursäkt för det övertramp han gjorde i talarstolen alldeles nyss.

När det kommer till att "satsa" tycker jag att man ska vara varsam med orden, precis som Johan Pehrson säger. Det finns en semantisk innebörd i ordet "satsa". När man har en fallande skala på hur många som kan delta i verksamheten som man finansierar är det lögn att beskriva det som en satsning. Det är lögn att beskriva det som att man satsar på folkbildningen om det är ett fallande antal deltagare i folkhögskolornas kurser och man samtidigt tar bort finansieringen för var tredje studiecirkel och vart tredje kulturarrangemang.

Johan Pehrson inledde med att säga att folkbildningen är en viktig kraft i samhället. Jag hoppas att Johan Pehrson står för att det är en viktig kraft för fri och frivillig bildning och ingenting annat.
(Applåder)

Anf. 102 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Vi är inne i arbetet med att behandla den utredning som vi har fått på vårt bord om att öka transparensen och kvaliteten i folkbildningen och se till att den har ett demokratiskt syfte.

Det är självklart att man får bilda sig i vad man vill, men vi har fört in demokratikriterier som är ganska avgörande. Det betyder inte att människor inte får samlas och diskutera vad som helst – det är klart att de får. Men vi har synpunkter på hur, så att säga, detta sker när det är offentlig finansiering. Det hoppas jag att även Socialdemokraterna ställer sig bakom. Det handlar om de starka demokratikriterierna – för att vi ska ge resurser till hela civilsamhället och för att vi inte på något sätt ska bita oss i svansen.

Det är Folkbildningsrådet som bestämmer vad som ska godkännas. Det lägger inte jag mig i. De får göra vad de vill. Men jag går med stort intresse igenom katalogerna, som även hamnar på mitt bord när jag hämtat posten i brevlådan, med spännande kurser som erbjuds. Då möter jag också fantastiska kurser, om jag får säga det. Det handlar om föreningsordförandekunskap och om hur en valberedning jobbar. Det är viktiga saker för att stärka demokratin och inte minst för att ha en stark koppling till de politiska partierna.

Det är något som man kan säga att man också tycker är bra. Men man måste ibland kunna ifrågasätta vilka ämnen som har funnits, särskilt med en historia där det har varit mycket brottslighet kopplad till denna typ av verksamhet.

Jag vet att det inte finns någon socialdemokrat som vill att detta ska komma åter. Nu ska vi se till att vi får den här utredningen genomlyst av remissinstanser. Sedan ska jag återkomma till kammaren med förslag om hur folkbildningen ska kunna se ut och förstärkas ännu mer. Det står inte i motsats till att vi satsar dessa resurser och att någon annan vill satsa ännu mer på just studieförbunden, till exempel.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 103 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Peder Björk har frågat mig om jag avser att ta initiativ för att minska resurserna till eller på annat sätt begränsa universitetens och högskolornas möjligheter att bedriva fristående kurser och distanskurser. Peder Björk har även frågat mig om jag tänker verka för att regeringen ska lämna förslag som gör att universitet och högskolor kommer att spela en mindre roll eller ingen roll alls för den regionala tillväxten.

Herr talman! 3,7 miljarder är summan på de samlade anslagen till utbildning vid de fyra lärosätena norr om Dalälven under kommande år, 2025. Det är en ganska stor summa. Det är upp till lärosätena själva att bestämma hur dessa medel ska användas. Merparten av medlen kommer sannolikt att användas till de många programutbildningar som finns vid dessa lärosäten. Men det finns också ett stort utrymme att erbjuda fristående kurser. Förra läsåret läste motsvarande 10 500 helårsstudenter fristående kurser vid något av dessa fyra lärosäten. Det motsvarade cirka 27 procent av dessa lärosätens totala utbildningsvolym.

Det finns därmed goda förutsättningar att utbilda sig i norra delen av landet både på campus och på distans. Det viktiga är att alla får en utbildning av hög kvalitet. Regeringen föreslår nu en höjning av ersättningen inom utbildningsområdena humaniora, teologi, juridik och samhällsvetenskap. Det möjliggör mer lärarledd tid och förbereder studenterna bättre för deras kommande yrkesliv.

Herr talman! Sverige befinner sig mitt uppe i en stor klimatomställning där tillgången till kompetent arbetskraft är avgörande. År 2024 inledde regeringen därför en satsning på ingenjörlandet Sverige. Därför ingick bland annat Umeå universitet, Luleå tekniska universitet, Mittuniversitetet och Högskolan i Gävle i regeringens satsning på utbildning på avancerad nivå för att fler ska kunna vidareutbilda sig och tillgodogöra sig kompetens inom områden som bland annat handlar om batterier och elektrifiering och andra områden där teknikutvecklingen går snabbt fram. Totalt uppgår satsningen på utbildning på avancerad nivå till 74 miljoner. Nästa år innebär regeringens satsning på ett urval av lärosäten att man med 60 miljoner finansierar kortare kurser med högt kvalificerat innehåll riktat mot individer mitt i karriären, en ökning med 30 miljoner jämfört med innevarande år.

Avslutningsvis kan jag säga att lärosätena har goda relationer till det omgivande samhället. Till exempel har universitetet i min hemstad, Örebro, ett nära strukturerat samarbete med privat och offentlig sektor. Vi har inte för avsikt att lämna förslag som försämrar universitets och högskolors relation till den regionala arbetsmarknaden.

Anf. 104 PEDER BJÖRK (S):

Herr talman! Sverige befinner sig i en situation där man spås ha en av de absolut sämsta tillväxterna i hela Europa under detta år. Sverige befinner sig också i en situation där man har den högsta arbetslösheten på tio år.

Samtidigt som vi befinner oss i denna ekonomiska kris ser vi en utveckling i norra Sverige. Där har vi under flera år sett den gröna omställ-

Svar på
interpellationer

ningen växa fram. Nya industrier etableras, och nya jobb skapas. Detta sammantaget, herr talman, kräver nya kompetenser och fler anställda. Det handlar inte bara om den industri som växer fram utan också om att klara av den stora samhällsomvandling som sker i spåren av den gröna omställningen. Lägg därtill ett skriande behov av kompetensförsörjning rent generellt de närmaste åren och i synnerhet inom välfärden.

Sammantaget borde den ekonomiska krisen, behovet av nya kompetenser och ett skriande behov av kompetensförsörjning på lång sikt innebära att regeringen kliver fram och satsar på utbildning på alla nivåer i hela landet. Precis det har tidigare socialdemokratiska regeringar gjort. Man har byggt ut med fler lärosäten i hela landet. Man har sett till att det har blivit fler utbildningsplatser. Man har sett till att fler har råd att studera genom att man höjt studiebidragen. Man har också infört ett omställningsstudiestöd.

Herr talman! När jag skrev denna interpellation hade SD-regeringen ännu inte lagt fram sitt förslag på budget för kommande år, men nu vet vi vad Sverigedemokraterna tillsammans med Liberalerna och de övriga i regeringen vill. Tvärtemot vad man borde göra i detta läge vill man minska resurserna till undervisningen på lärosätena i just norra Sverige. Totalt vill man minska det ekonomiska stödet till undervisningen på lärosätena i norra Sverige med 40 miljoner kronor de kommande åren.

Därför, herr talman, har jag en rak och konkret fråga till statsrådet: På vilket sätt står företagen och det offentliga bättre rustade för att möta olika utmaningar genom att universiteten och högskolorna i norra Sverige får minskade resurser till undervisning de kommande åren?

Anf. 105 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Regeringen väljer alltså att satsa på ingenjörer, på vårdutbildningar och på lärarutbildningar samt att höja kvaliteten. Det sista är jätteviktigt. Högre utbildning på universitet och högskolor måste ha en hög kvalitet. Detta menar vi är en tydlig signal om att vi inte bara vill se fler i högskolan utan att det också är fokus på att man ska få en utbildning som motsvarar det man kan förvänta sig, så att man står sig starkt på arbetsmarknaden i Sverige och ytterst på en global nivå när det är en knivskarp konkurrens om till exempel investeringar i vårt land.

Det är korrekt att vi är i en lågkonjunktur. Vi ser kanske någonting i tunneln efter de två ganska svåra år som vi har fått genomlida. Det är naturligtvis inte Peder Björk personligen som ligger bakom detta, men vi ärvde många svårigheter. Vi har krig i Europa, och vi har haft en mycket, mycket hög inflation som har bankat ut investeringar och pressat både offentlig och privat verksamhet och inte minst enskilda individer och människor i vårt land.

Nu ska vi ta oss ur detta. Nu satsar vi på en tillväxtbudget som gör att det lönar sig bättre att arbeta, att utbilda sig och att investera i Sverige. Vi underlättar för företagen så att de kan anställa till exempel personer som har läst vid Luleå tekniska universitet, för att nämna ett. Detta gör Sverige både starkare, rikare och tryggare.

Vi gör stora insatser för att möta de behov som finns inte minst i norra Sverige, om man uttrycker sig lite slarvigt. De kurser som vi nu skjuter till resurser till ska möjliggöra för människor, inte minst människor mitt i

livet, att utbilda sig. Nu gör vi det livslånga lärandet i Sverige möjligt, och jag är väldigt glad att Socialdemokraterna vill stödja detta och vill att man ska göra ännu mer. Vi kan dock aldrig tumma på kvaliteten.

Det är ändå läge att påpeka att Luleå tekniska universitet och Umeå universitet har haft anslagssparanden de senaste åren och alltså inte fullt ut har utnyttjat de resurser som har kommit för utbildning. Även innevarande år beräknas kanske ett mindre anslagssparande.

I Sverige har vi ett av världens absolut bästa studiestödssystem för människor som vill läsa en högre utbildning. Utbildningarna är i allt väsentligt avgiftsfria. Studiestödet innebär att man får förmånliga lån, och man får också en direkt kontantersättning som tack för att man utbildar sig i landet Sverige.

Detta ska vi slå vakt om, men man gör alla som tar lån en stor tjänst om man inte har ett stort fokus på kvaliteten, och det är det som jag, Liberalerna och hela regeringen vill föra in i utbildningspolitiken, förutom annat som man ska göra för bildning i hela landet – alltifrån yrkeshögskolor och yrkesvuxutbildningar till, som vi nyss debatterade, folkbildningen med folkhögskolorna som också ger viktiga bidrag. Den högre utbildningen måste dock präglas av kvalitet.

Anf. 106 PEDER BJÖRK (S):

Herr talman! Utbildningsministern kan säga ”satsa” hur många gånger han vill, men faktum kvarstår: SD-regeringen minskar resurserna till universiteten i norra Sverige med 40 miljoner kronor de kommande åren. Det är allt annat än en satsning.

Herr talman! Om jag tar utbildningsministern på orden och lyssnar på utläggningen om kvalitet, ska jag då tolka det som att utbildningsministern menar att neddragningen på universiteten i norra Sverige görs för att utbildningsministern uppfattar att kvaliteten inte är tillräckligt hög på dessa universitet? I så fall, herr talman, tycker jag att utbildningsministern ska vara tydlig med det budskapet. Jag har en helt annan bild, herr talman.

Jag bor i Sundsvall, och där är vi väldigt stolta över Mittuniversitetet som har campus både i Sundsvall och i Östersund. Mittuniversitets vision är att vara ett globalt universitet med regionalt engagemang, där vi forskar och utbildar för hela livet. Höstterminen 2024 antogs drygt 17 200 personer till studier vid just Mittuniversitetet, vilket var en ökning med 9 procent jämfört med året innan. Drygt halva utbudet på Mittuniversitetet består av distansundervisning, och närmare 90 procent av alla fristående kurser sker på distans.

Herr talman! Utbildningsministerns föregångare Mats Persson var tydlig med att man från regeringen vill minska antalet distansutbildningar och fristående kurser och, som han sa, göra upp med föreställningen att universitet och högskolor ska vara en del av regionalpolitiken.

Bara signalvärdet av ett sådant uttalande är skadligt, herr talman, både för näringslivet och utvecklingen i norra Sverige. För vem vill satsa på att utveckla en ny industri i norra Sverige om staten inte möter upp med utbildningsmöjligheter? Vem vågar satsa på att utbilda sig när regeringens företrädare sänder sådana signaler?

Prot. 2024/25:12
1 oktober

Svar på
interpellationer

Herr talman! Statsrådet undvek väldigt tydligt inledningsvis i debatten att svara på om statsrådet tänker fullfölja den politik som Mats Persson, hans föregångare, så tydligt gav uttryck för. Jag ger därför statsrådet chansen igen: Vill statsrådet se en utveckling där distansstudier minskar vid de svenska universiteten och högskolorna?

Anf. 107 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Nästan hälften av dem som går en fristående kurs på distans fullföljer den inte. Det är ett allvarligt problem eller åtminstone en allvarlig signal om att det finns utmaningar, om jag uttrycker mig så, herr talman. Vi måste se till att vi har en god genomströmning på den utbildning som erbjuds.

Vi sänkte takbeloppen för att öka kvaliteten och se till att det blir kraft i innehållet i de ämnen som jag nämnde. Inte minst när det gäller humaniora och juridik får jag återkommande signaler om att det är för lite lärarledd verksamhet, vilket rimligen innebär lägre kvalitet i utbildningen om man tror att lärarna spelar en stor roll, herr talman, vilket jag tror.

Det livslånga lärandet är jätteviktigt, och jag redovisade hur vi tillsammans med de universitet och högskolor som jag nämnde försöker utveckla förutsättningarna att möta det livslånga lärandet och se till att det finns kortare och kanske till och med lite anpassade kurser för att människor ska kunna uppgradera sina kunskaper och möta stora och små förändringar på arbetsmarknaden och i sitt yrke.

Vi gör också stora satsningar på ingenjörsutbildningar. I Luleå och Skellefteå sker stora investeringar brett, inte bara vid ett större bolag som är mycket omdebatterat just nu, och dessa investeringar måste mötas och matchas med kvalitet och fler platser inom högre utbildning för att Sverige ska fortsätta att vara attraktivt.

Det är viktigt att komma ihåg att detta inte bara gäller de viktiga delar i norra Sverige som nu debatteras utan likaså satsningar och investeringar i till exempel Dalarna och på ost- och västkusten. Det görs enorma investeringar i Sverige. Människor tror på att regeringen kommer att lösa de strukturproblem som finns med energiförsörjning och en bristande infrastruktur, och man tror också att vi kommer att föra en skattepolitik som genererar tillväxt och som inte leder till straffbeskattning på utbildning, något som Socialdemokraterna till och från verkar mycket intresserade av att leverera.

Vi vill att Sverige ska växa så att fler människor kommer i jobb och så att fler nya företag startas. Jag är den första att säga att ingenting kan vara viktigare än att satsa på en bra utbildning som börjar i skolan, tas vidare på ett gymnasium för att sedan gå vidare till högre utbildning i hela landet. Oavsett om man befinner sig på ett universitet i den här delen av Sverige, hemma i Örebro där jag bor eller i Sundsvall är det klart att fokus ska vara på kvalitet. Annars gör vi inte människor en tjänst utan en otjänst.

Anf. 108 PEDER BJÖRK (S):

Herr talman! I det här ekonomiska läget och med utvecklingen av den gröna omställningen borde SD-regeringen kliva fram och satsa på ökade utbildningsmöjligheter i hela landet.

Vi har nu debatterat utbildningen i norra Sverige, och jag kan konstatera att utbildningsministern är tydlig med att det där inte ska finnas lika stora möjligheter eftersom det där ska genomföras besparingar.

Utbildningsministern missar att fundera över hur högskolor och universitet kan vara viktiga för den regionala utvecklingen. Då behövs utbildningsplatser i hela landet, inte så som nu sker när SD-regeringen drar ned på antalet utbildningsplatser i norra Sverige.

Det är tydligt att för att Sverige ska bli mer framgångsrikt, för att vi ska öka tillväxten, för att Sverige ska kunna omfamna den gröna omställningen och faktiskt få fler människor i jobb, behövs utbildningar och utbildningsplatser i hela landet. Där brister SD-regeringen i att man nu minskar resurserna till utbildning i norra Sverige med 40 miljoner kronor de kommande åren. Det kommer att innebära färre utbildningsplatser, och färre människor får möjlighet att utbilda sig eller omskola sig.

Herr talman! Det funkar helt enkelt inte med en utbildningsminister som är killen vid grillen. Vi behöver en minister som kan åtgärda utbildningsbrister. Här är det upp till bevis för statsrådet att visa att regeringen vill satsa på hela landet. Just nu går utvecklingen åt helt fel håll. Här behövs en annan politik.

Anf. 109 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Jag är tacksam för de poetiska inslagen i Peder Björks inlägg. Killen vid grillen är en vanlig människa, en person som ställer viktiga frågor och har ett enda fokus, nämligen att Sverige ska ha en mycket bra utbildningsnivå. För det krävs bra utbildningsmöjligheter, och det börjar i skolan.

Det vore fint om Peder Björk kunde reflektera något lite lätt – det är kanske inte att kräva för mycket, och det kan vi ta i en annan debatt – över hur den högre utbildningen i Sverige de senaste 20 åren har vuxit kraftigt. Den når rekordnivåer. Det är inte så att Mittuniversitetet är det enda nya universitetet. Satsningarna har i mångt och mycket varit rimliga för att det ska finnas en bra grundutbildning i hela landet, men de gjordes för att möta den omfattande kompetensbristen i Sverige.

När jag tog över efter Socialdemokraterna var kompetensbristen kanske större än någonsin. Då måste man fundera över om det är något som Socialdemokraterna har gjort fel i sina satsningar. Det är en tanke som man ibland ändå skulle kunna pröva om man är självkritisk. Det bör man göra, är mitt tips.

Vi kommer nu att vara tydliga med att den forskningsproposition som läggs fram kommer att fokusera på excellens. Den kommer att fokusera på banbrytande teknik. Det är en stor forskningssatsning som är direkt kopplad till förutsättningarna för en god undervisning av toppkvalitet vid Sveriges universitet. Det är nödvändigt för att Sverige ska klara sig i svår internationell konkurrens. Jag ser fram emot fler debatter på detta ämne om att vi ska ha en mycket stark utbildning i Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2024/25:26 om åtgärder mot äldrebedrägerier

Anf. 110 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Pontus Andersson Garpvall har frågat mig vilka åtgärder regeringen och jag avser att vidta under mandatperioden för att beivra bedrägerier mot äldre.

Bedrägeribrott är en lukrativ verksamhet för organiserad brottslighet eftersom den genererar stora vinster och innebär låg risk för upptäckt och lagföring. Regeringen är fast besluten att motverka de kriminellas möjligheter att berika sig på det här sättet.

För att säkerställa att banksektorn ökar skyddet för kundernas pengar har jag och flera av mina statsrådskollegor under vintern och våren haft möten med cheferna för några av Sveriges största banker. Bankerna har presenterat ett åtgärdspaket som bland annat innebär att man utvecklar transaktionsövervakningen och ger kunderna möjlighet att införa tidsfördröjningar, beloppsgränser och extra kontroll vid vissa betalningar. Regeringen följer förstås utvecklingen på området. Glädjande nog har vi sett en tydlig nedgång i brottsvinsterna för telefonbedrägerier under årets sju första månader jämfört med motsvarande period förra året.

Svensk lagstiftning, som förstås genomför EU-direktiv också på det här området, ställer krav på att banker ska motverka bedrägerier i sin verksamhet. Inom EU pågår för närvarande förhandlingar om nya regler på området. I jämförelse med andra EU-länder är Sverige mer digitaliserat, och förekomsten av bedrägerier via social manipulation har ökat kraftigt de senaste åren. Sverige har därför haft en aktiv roll i EU-förhandlingarna, och vi driver på för att det nya regelverket ska få en utformning som ökar möjligheterna att bekämpa bedrägerier.

I budgetpropositionen för 2025 föreslår regeringen också att medel avsätts för ett finansiellt underrättelsecentrum vid Polismyndigheten. Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket ska där samverka nära med bland annat banker för att effektivt utbyta operativ information och arbeta brottsförebyggande tillsammans.

Andra åtgärder som kan nämnas är att regeringen har tillsatt en utredning om förstärkt skydd för personuppgifter på tryck- och yttrandefrihetsområdet. Vidare har Post- och telestyrelsen i uppdrag att motverka så kallad spoofing, så att bedragare inte ska kunna använda manipulerade telefonnummer för att vilseleda tilltänkta bedrägerioffer.

I Regeringskansliet bereds också förslag om att stärka det straffrättsliga skyddet för äldre och andra särskilt utsatta på bedrägeriområdet. Den som utnyttjar att offret är skyddslöst eller utsatt, eller som begår ett bedrägeri i organiserad form, ska enligt förslaget oftare kunna dömas för grovt brott.

Samtidigt måste vi vara medvetna om att i takt med att regeringen och andra delar av samhället genomför åtgärd efter åtgärd för att motverka bedrägerier byter de kriminella tillvägagångssätt. Regeringen fortsätter att analysera behov av lagskärpningar och andra åtgärder, allt i syfte att öka tryggheten i samhället. Det är också viktigt att vi som kunder och medborgare håller oss informerade och vaksamma för att så långt som möjligt undvika att bli utsatta för brott.

Anf. 111 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Herr talman! Jag tackar Gunnar Strömmer för svaret.

Bedrägerier har blivit en allt större inkomstkälla för gängkriminella. I februari kunde vi i SVT:s *Uppdrag granskning* följa hur kriminella personer från Sverige via telefon begick bedrägeribrott mot bland annat äldre personer i Sverige. Allt skedde från en lägenhet i Spanien.

Tillvägagångssätten för att lura äldre och andra på deras pengar kan se olika ut, men det som brotten har gemensamt är att de riktar in sig mot en svag grupp i samhället med hög tilltro till samhället med dess myndigheter och institutioner.

De senaste veckorna har vi kunnat följa rapporteringen om hur Socialdemokraterna genom sitt spelbolag Kombispiel har använt sig av ett callcenterbolag i Spanien. Anställda på bolaget, vilket haft kriminella och till och med efterlysta personer på högt uppsatta positioner, har talat ut om hur de uppmanats att rikta in sig på äldre människor och pressa dessa att köpa lotter på autogiro. Partiet har också möjliggjort för callcenterbolaget att ta del av dess medlemsregister, vilket inneburit att tiotusentals svenskers personuppgifter hamnat i händerna på kriminella.

Bedrägerier i allmänhet och äldrebedrägerier i synnerhet är upprörande, inte minst eftersom de riktar in sig på en svag grupp i samhället – en grupp med stark tillit till det svenska samhället, våra myndigheter och kanske också landets politiska partier.

I Tidöavtalet är vi ju överens om att skärpa straffen för brott som är vanliga i den gängkriminella miljön. Redan nu har vi exempelvis infört dubbla straff för grovt vapenbrott. Men bedrägerier nämns också som brott där straffskalan ska skärpas, och dessa straffskärpningar kan ha avskräckande effekt.

Ministern nämner ett antal åtgärder på området, men finns det någon enskild åtgärd som ministern ser som den viktigaste eller viktigare för att beivra bedrägeribrott men också gör att fler av dessa brott klaras upp?

Anf. 112 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack till Pontus Andersson Garpvall för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag!

Ja, det är helt riktigt att en lång rad mediala granskningar, inte minst under det senaste året, har röjt cynismen och storskaligheten bakom många av de äldrebedrägerier som alltför många medborgare i vårt land drabbas av.

Jag hade själv möjlighet att i förväg se granskningen gjord av *Uppdrag granskning* och även möjlighet att kommentera den i det aktuella programmet. Jag måste säga att jag var tagen inte minst av brutaliteten och cynismen som präglade samtalen, som var inspelade och kunde spelas upp.

Det är klart att den lagstiftning som vi rullar ut slår mot det grova våldet och skjutningarna och sprängningarna, det som är de mest brutala uttrycken för den organiserade brottsligheten. Men den har i högsta grad också som syfte att strypa den kriminella ekonomin och för den delen att bryta rekryteringen till gängen när det gäller barn och unga. Att strypa den kriminella ekonomin är motiverat för att den driver våldet och rekryteringen men också för att brottsoffren som regel är väldigt utsatta och skyddslösa på det här området – detta oavsett om det handlar om narkotikaförsäljning

Prot. 2024/25:12

1 oktober

Svar på
interpellationer

eller, som i fallet vi nu diskuterar, bedrägerier som riktar sig mot väldigt utsatta äldre.

När det gäller den fråga som Pontus Andersson Garpvall nämner särskilt i sin interpellation och även tar upp här i kammaren om det som framkommit på senare tid om Socialdemokraternas lotterier är det klart att var och en begriper att det är väldigt allvarliga och bestickande uppgifter som har kommit fram. Metoderna, det sätt på vilket man har ringt till äldre och utsatta människor, påminner ju i inte så liten utsträckning om de samtal som vi har fått ta del av i andra och ännu mer ljusskygga sammanhang. Likaså är eventuella kopplingar till den gängkriminella miljön och de bo-lag som har skött den här försäljningen naturligtvis bestickande.

De här frågorna vet jag har debatterats i särskild ordning i kammaren i dag. De är också föremål för en särskild diskussion om reglering av den typen av verksamhet, och även det får väl hanteras i särskild ordning.

Vad gäller den bredare problematiken, den kriminella verksamhet som sker i organiserad form riktad mot äldre och omfattande bedrägerier som drar in miljarder till de kriminella nätverken, har jag redogjort för det sam-lade programmet från regeringens sida. Jag är fullt medveten om att myck-et mer kommer att behöva göras.

Pontus Andersson Garpvall frågar mig om det är några särskilda åtgär-der jag skulle vilja lyfta fram som särskilt viktiga. Jag skulle säga att det är totalen som ger den avsedda effekten. Men om jag ändå ska lyfta fram ett par ska jag säga att den första är att vi har gjort det möjligt att använda hemliga tvångsmedel, alltså hemlig avlyssning, också i preventivt syfte för att förhindra och förebygga också den här typen av bedrägerier. Man ska alltså kunna rikta avlyssning mot de kriminella nätverken i preventivt och förebyggande syfte. Det för mig till den andra frågan, den om kontakterna med bankerna. Vi vet att när pengarna väl har lämnat kontot är de i princip omöjliga att få tag på.

Både genom att med hemliga tvångsmedel och andra insatser försöka förebygga att de här brotten över huvud taget äger rum och genom att ban-kerna bygger mer robusta system för att minska sårbarheten för äldre ut-satta kan vi bygga ett mycket starkare preventivt skydd för utsatta grupper, inte minst äldre. Det skulle jag säga ha utomordentligt stor betydelse när det gäller att hindra brottsligheten och därmed skydda potentiella brotts-offer.

Anf. 113 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Herr talman! Vi kan ju konstatera att förutom de typiska gängkriminell-a inkomstkällorna är något som blivit alltmer utbrett på senare år bedrä-gerier mot personer men också mot myndigheter och företag. Min uppfatt-ning är att det kanske är den delen av kriminaliteten som kommer att vara svår att komma åt – inte bara de maffialiknande metoder som används gentemot företag och privatpersoner utan också den kriminalitet som ätit sig allt längre in i samhällskroppen.

Jag vill återkomma till frågan som diskuterades i kammaren tidigare i dag och som diskuterats frekvent de senaste veckorna i och med att det rör sig om brott, eller inte brott utan lurendrejerier och påverkan, mot äldre som gör att äldre hamnar i knipa.

För att ta diskussionen om lotteriverksamheten från början rapporterade Dagens Nyheter i september om att Socialdemokraterna hanterade sin lotteriförsäljning från ett callcenter i Barcelona.

Tidigare anställda där har vittnat om hur de riktar in sig på äldre och förvirrade personer. De använder sig av påhittade kampanjer och döljer att det rör sig om abonnemang för att på så sätt öka försäljningssiffrorna. Kneppet de använder sig av kallas ”klick eller sälj”, vilket innebär att de inte avslutar samtalet förrän de sålt eller den uppringda lägger på. Manuset har varit godkänt av partiet som tidigare fått hård kritik för att ha sålt lotter på kredit och drivit personer till Kronofogden.

Att det över huvud taget går att sälja den här typen av lottabonnemang via telefon beror på en lag från 2018, som undantar skriftliga avtal vid telefonförsäljning. Det är bara ett av många undantag i lagen som finns.

Senare framkom det också att det här bolaget använt ett flertal kriminella som anställda och att en rentav var efterlyst.

Att partiet anmält sitt medlemsregister till det här bolaget trots att Datatillspektionen redan 2012 avrådde från att göra detta gör det hela värre.

Att gängkriminellas verksamheter blivit alltmer internationella är ett problem som kräver internationellt samarbete. Rörligheten mellan Sverige och länder som Spanien och Turkiet gör att svenska medborgare kan fortsätta med sin kriminella verksamhet från utlandet och på så sätt hålla sig undan från rättsvisan i Sverige. Att det fortfarande är möjligt för företag att anställa efterlysta personer, som i det här fallet, gör inte problemen enklare att lösa.

Kanske bör det rentav finnas ett särskilt ansvar för företag att genom bakgrundskontroller se till att deras anställda inte är efterlysta på samma sätt som för människor som inte har rätt att vistas i Sverige. Anser ministern att det bör finnas någon form av förbud mot att anställa vissa personer som är efterlysta eller på flykt?

Anf. 114 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Låt mig först bara säga något om den realitet som Pontus Andersson Garpvall belyser när det gäller lokaliseringen av denna typ av kriminell aktivitet. Det är ju helt riktigt att callcenter och annat ofta organiseras och sätts upp utanför landets gränser. Telemarketingstationer för bedrägerier sätts inte sällan upp på varmare adresser långt borta från Sverige. För att komma åt detta behövs ett mycket effektivare samarbete mellan Sverige och de länder där denna brottslighet har sin bas – ett politiskt samarbete men också i högsta grad ett samarbete mellan myndigheter.

Jag kan nämna att Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten arbetar mycket aktivt med att exempelvis sätta in särskilda sambandspersoner för att få till stånd ett effektivt samspel med polismyndigheter och åklagarmyndigheter i andra länder. Då får man en gemensam systemkraft mot den här typen av baser för kriminell aktivitet som riktar sig mot Sverige. Folk ska inte komma undan bara för att de har satt upp basen för sin brottsliga verksamhet utanför landets gränser.

Det andra konkreta som Pontus Andersson Garpvall nämner är frågan om arbetsgivares ansvar när det gäller vilka man anställer och om det skulle finnas ett särskilt ansvar att undvika att anställa personer som är efterlysta för brottslighet. Jag vet att Sverigedemokraterna har väckt den här frågan i justitieutskottet.

Prot. 2024/25:12

1 oktober

Svar på
interpellationer

Jag kan inte säga att jag har ett rakt svar när det gäller exakt hur man skulle kunna hantera en sådan fråga lagstiftningsmässigt. Men vad jag kan säga är att arbetsgivare i dag måste vara mycket medvetna om att sårbarheter i rekryteringar kan komma med väldigt höga kostnader. Inte minst när det gäller den offentliga sektorn har vi nu diskussioner och utredningar igång om hur vi ska kunna utöka möjligheten att göra effektiva bakgrundskontroller. Detta återspeglar en mycket cynisk verklighet där kriminella nätverk utnyttjar sårbarheter för att ta sig in i myndigheter, kommunala verksamheter och för den delen också kommersiella verksamheter som de av olika skäl anser har strategisk betydelse för dem.

Om detta ska vara inte bara en möjlighet utan också förenat med skyldigheter i några avseenden eller för vissa verksamheter är inget som jag har en riktigt klar uppfattning om i dag. Jag kan bara konstatera att det problem som Pontus Andersson Garpvall tar upp är en realitet och att vi i varje fall måste säkerställa att arbetsgivare i framtiden har bättre möjligheter än i dag att genomföra effektiva bakgrundskontroller på personer som de avser att anställa.

Anf. 115 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Jag tycker mig ha fått bra svar på mina frågor, så jag kan väl avsluta med att säga något som jag förmodligen sagt tidigare.

Det känns bra att vi har en majoritet i Sveriges riksdag som tar dessa viktiga frågor på allvar, att man inte är naiv och att man också är beredd att genomföra de åtgärder som krävs för att komma till rätta med dagens stora samhällsproblem. Min övertygelse är att Tidöavtalet och Tidösamarbetet successivt kommer att få Sverige på rätt kurs. Vi är nu inne i andra halvan av mandatperioden, och vi ser att mycket är genomfört och mycket är påbörjat. Saker börjar vända, och på flera områden börjar vi att se någon form av ljus i tunneln.

Vi har många stora problem i Sverige som är ett arv från tiden före Tidösamarbetet, men steg för steg genomför vi de åtgärder som behövs för att åter skapa ett tryggare Sverige.

Anf. 116 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Än en gång tack, Pontus Andersson Garpvall, för möjligheten att diskutera dessa angelägna frågor i afton!

Bedrägerier som riktar sig mot äldre är ett inslag i vår samtid som ingen anständig människa kan acceptera. Vi har en moralisk skyldighet att göra allt vi kan för att trycka tillbaka den brottsligheten.

Vi vet att det är en väldigt lukrativ verksamhet för den organiserade brottsligheten. Den genererar väldigt stora vinster, och som jag sa inledningsvis är risken för upptäckt och lagföring alltför låg. Detta avser vi att ändra på.

Vi vet att den innebär enormt stora kostnader för de äldre som drabbas, både ekonomiskt och mänskligt. Den här typen av bedrägerier är förenade med förnedring, kränkning och skam. Både de ekonomiska och de mänskliga kostnader som är förenade med denna brottslighet är skäl för oss att göra vad vi kan för att trycka tillbaka den.

Vi vet också att om vi ska komma åt den organiserade brottsligheten måste vi strypa den kriminella ekonomin. Vi måste göra det på ett sådant sätt att vi också skyddar det omgivande samhället mot allvarlig brottslighet och ger upprättelse till dem som drabbas som brottsoffer.

De frågor som har lyfts av interpellanten i dag ska vi verkligen hålla fast i. Jag ser fram emot ett fortsatt gott samarbete för att trycka tillbaka den här brottsligheten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2024/25:16 Stärkta möjligheter att upptäcka narkotikapåverkade förare i trafiken

2024/25:20 Anonyma vittnen

2024/25:21 Europeiska gröna obligationer

EU-dokument

COM(2024) 426 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en samarbetsmekanism för Ukraina-lån och om exceptionellt makroekonomiskt stöd till Ukraina

Motion

med anledning av skr. 2023/24:165 Riksrevisionens rapport om kortutbildade arbetssökandes övergång till reguljär utbildning

2024/25:552 av Teresa Carvalho m.fl. (S)

§ 15 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 26 september

2024/25:45 Tillgång till grundläggande betaltjänster

av *Ingela Nylund Watz* (S)

till statsrådet *Niklas Wykman* (M)

2024/25:46 Våld mot äldre kvinnor

av *Sanna Backeskog* (S)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2024/25:47 Israel och den internationella rätten i Libanon

av *Ola Möller* (S)

till utrikesminister *Maria Malmer Stenergård* (M)

2024/25:48 Arbetet med att få in arbetslösa på arbetsmarknaden och klara kompetensförsörjningen

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister *Mats Persson* (L)

Prot. 2024/25:12

1 oktober

Svar på

interpellationer

2024/25:49 Energiförsörjning i Västsverige

av *Mattias Jonsson* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:50 Stöd för näringslivsutveckling i glest befolkade kommuner

av *Ida Karkiainen* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:51 Entledigande av nämndemän

av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:52 Sänkt skatt för de mest välbeställda

av *Kalle Olsson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:53 Föräldrars rätt till ersättning och ledighet från arbete vid insatser från socialtjänsten

av *Märta Stenevi* (MP)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

den 27 september

2024/25:54 Nedläggning av servicekontor

av *Peder Björk* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2024/25:55 Näringslivsutveckling i glesbygdskommuner

av *Anna-Caren Säterberg* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:56 Niondeklassare som saknar behörighet till gymnasieskolan

av *Linus Sköld* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2024/25:57 Varslen i Skellefteå

av *Isak From* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:58 Situationen i sjukvården

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

den 30 september

2024/25:59 Luftföroreningar och bilprovningen

av *Jytte Guteland* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:60 Regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott

av *Märta Stenevi* (MP)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2024/25:61 EU:s sanktioner mot Ryssland

av *Aida Birinxhiku* (S)

till statsrådet Jessica Rosencrantz (M)

2024/25:62 Barnfattigdom

av *Märta Stenevi* (MP)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2024/25:63 Stärkning av den akademiska friheten

av *Anders Ådahl* (C)

till utbildningsminister Johan Pehrson (L)

Prot. 2024/25:12

1 oktober

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 26 september

2024/25:67 Hantering av minskat stöd till Brottsofferjouren

av *Sanna Backeskog* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2024/25:68 Ordningsstörningar från hög musik

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:69 Framtiden för ambassadören för global jämställdhet

av *Linnéa Wickman* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2024/25:70 Yttrandefrihet för nämndemän

av *Erik Hellsborn* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:71 Förutsättningarna för avgiftsfri ledsagning för personer med synnedsättning

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:72 Annonsering efter strejkbrytare via Arbetsförmedlingen

av *Ciczie Weidby* (V)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:73 Cirkulär och resurseffektiv hantering av bergmassor

av *Leif Nysmed* (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:74 Ordningsstörningar från hög musik

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:75 Åtgärder mot islamofobiska attacker mot moskéer

av *Dzenan Cisija* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

den 27 september

2024/25:76 Farliga kemikalier från kinesiska produkter

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:77 Regeringens arbetsmarknadspolitik och hanteringen av matchningsproblem

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:78 Avvecklingsstödet till minkfarmare

av *Rebecka Le Moine* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:79 HVB-hem som har kopplingar till den organiserade brottsligheten

av *Björn Söder* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:80 Yrkesutbildning och kompetensutveckling inom tåg och järnväg

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:81 Information till befolkningen

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2024/25:82 Svenska intressen kontra rättighetsbaserat bistånd

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:83 Färre strategiska partner och dess effekt på biståndseffektivitet

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:84 Reglering av insatsen ledsagning i en särskild lag

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:85 Utredning om en långsiktigt hållbar finansieringsmodell för assistansersättningen

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:86 Fortsatt jaktbar älgstam

av *Daniel Bäckström* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:87 Ökade krav på egenfinansiering och dess konsekvenser

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:88 Politisk styrning och biståndsorganisationers oberoende

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:89 Förändrad syn på vidareförmedling av biståndsmedel

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:90 Statens roll som ägare av Vattenfall

av *Lars Isacsson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:91 Fällavgifter

av *Daniel Bäckström* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

den 30 september

Prot. 2024/25:12
1 oktober

2024/25:92 Förseningar i handläggning av omställningsstudiestöd

av *Serkan Köse* (S)
till utbildningsminister Johan Pehrson (L)

2024/25:93 Tillgång till flyg- och tågtrafik i Västernorrland

av *Anne-Li Sjölund* (C)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:94 Säkerhetssituationen i Nordostasien

av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:95 Transaktionsled i vidareförmedling av bistånd

av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:96 Regeringens syn på demokratiarbete och globala påverkansinsatser

av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:97 Villkorat bistånd och civilsamhällets oberoende

av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:98 Biståndets kontinuitet och relationen till civilsamhället

av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:99 Arlanda som nav för inrikesflyget

av *Kadir Kasirga* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:100 Minskning av antalet vargar

av *Martina Johansson* (C)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 27 september

2024/25:39 Kosovos medlemskap i Europarådets parlamentariska församling

av *Azadeh Rojhan* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

den 30 september

2023/24:1110 Ökad kunskap om vad biståndet går till

av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:1112 Insyn i biståndet i framtiden

av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Johan Forssell (M)

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 9 anf. 80 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 114 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

REBECCA HEINEMANN

/Olof Pilo

§ 1 Särskild debatt om förtroendeskadlig partifinansiering	1
Anf. 1 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	1
Anf. 2 LENA HALLENGREN (S).....	2
Anf. 3 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	3
Anf. 4 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	4
Anf. 5 MALIN BJÖRK (C).....	4
Anf. 6 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	5
Anf. 7 JAN RIISE (MP).....	6
Anf. 8 FREDRIK MALM (L)	7
Anf. 9 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	7
Anf. 10 LENA HALLENGREN (S) replik	8
Anf. 11 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	8
Anf. 12 LENA HALLENGREN (S) replik	9
Anf. 13 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	9
Anf. 14 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	9
Anf. 15 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	10
Anf. 16 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	10
Anf. 17 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	10
Anf. 18 MALIN BJÖRK (C) replik.....	11
Anf. 19 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	11
Anf. 20 MALIN BJÖRK (C) replik.....	11
Anf. 21 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	12
Anf. 22 JAN RIISE (MP) replik.....	12
Anf. 23 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	12
Anf. 24 JAN RIISE (MP) replik.....	13
Anf. 25 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	13
Anf. 26 LENA HALLENGREN (S).....	13
Anf. 27 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	14
Anf. 28 LENA HALLENGREN (S) replik	14
Anf. 29 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	15
Anf. 30 LENA HALLENGREN (S) replik	15
Anf. 31 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	15
Anf. 32 LENA HALLENGREN (S) replik	16
Anf. 33 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	16
Anf. 34 LENA HALLENGREN (S) replik	17
Anf. 35 MALIN BJÖRK (C) replik.....	17
Anf. 36 LENA HALLENGREN (S) replik	17
Anf. 37 MALIN BJÖRK (C) replik.....	17
Anf. 38 LENA HALLENGREN (S) replik	18
Anf. 39 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	18
Anf. 40 LENA HALLENGREN (S) replik	18
Anf. 41 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	18
Anf. 42 LENA HALLENGREN (S) replik	19
Anf. 43 FREDRIK MALM (L) replik.....	19
Anf. 44 LENA HALLENGREN (S) replik	19
Anf. 45 FREDRIK MALM (L) replik	20
Anf. 46 LENA HALLENGREN (S) replik	20

Anf. 47	TOBIAS ANDERSSON (SD)	20
Anf. 48	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	21
Anf. 49	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	21
Anf. 50	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	21
Anf. 51	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	22
Anf. 52	JAN RIISE (MP) replik	22
Anf. 53	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	22
Anf. 54	JAN RIISE (MP) replik	23
Anf. 55	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	23
Anf. 56	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	23
Anf. 57	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	24
Anf. 58	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	24
Anf. 59	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	24
Anf. 60	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	25
Anf. 61	MALIN BJÖRK (C)	25
Anf. 62	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	25
Anf. 63	MALIN BJÖRK (C) replik	26
Anf. 64	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	26
Anf. 65	MALIN BJÖRK (C) replik	26
Anf. 66	CHRISTIAN CARLSSON (KD)	27
Anf. 67	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	27
Anf. 68	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	27
Anf. 69	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	28
Anf. 70	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	28
Anf. 71	JAN RIISE (MP)	28
Anf. 72	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	29
Anf. 73	JAN RIISE (MP) replik	29
Anf. 74	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M) replik	29
Anf. 75	JAN RIISE (MP) replik	30
Anf. 76	FREDRIK MALM (L)	30
Anf. 77	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	30
§ 2	Justering av protokoll	31
§ 3	Avsägelse	31
§ 4	Anmälan om kompletteringsval	31
§ 5	Meddelande om frågestund	31
§ 6	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	31
§ 7	Ärenden för hänvisning till utskott	33
§ 8	Ärenden för bordläggning	33
§ 9	Svar på interpellation 2024/25:21 om säker och hållbar tillgång till mineral och metaller	33
Anf. 78	Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	33
Anf. 79	ISAK FROM (S)	35
Anf. 80	Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	35
Anf. 81	ISAK FROM (S)	36
Anf. 82	Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	37
Anf. 83	ISAK FROM (S)	38

§ 10 Svar på interpellation 2024/25:4 om CSN och

handläggningstider 39

Anf. 85 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 39

Anf. 86 NIKLAS SIGVARDSSON (S)..... 40

Anf. 87 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 41

Anf. 88 NIKLAS SIGVARDSSON (S)..... 42

Anf. 89 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 43

Anf. 90 NIKLAS SIGVARDSSON (S)..... 43

Anf. 91 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 44

§ 11 Svar på interpellation 2024/25:7 om befolkningens

tillgång till bildning..... 44

Anf. 92 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 44

Anf. 93 LINUS SKÖLD (S)..... 45

Anf. 94 LENA JOHANSSON (S) 46

Anf. 95 JOHANNA HARALDSSON (S) 47

(forts.)..... 47

Ajournering..... 48

Återupptaget sammanträde..... 48

§ 11 (forts.) Svar på interpellation 2024/25:7 om

befolkningens tillgång till bildning 48

Anf. 96 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 48

Anf. 97 LINUS SKÖLD (S)..... 49

Anf. 98 LENA JOHANSSON (S) 50

Anf. 99 JOHANNA HARALDSSON (S) 50

Anf. 100 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 50

Anf. 101 LINUS SKÖLD (S)..... 51

Anf. 102 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 52

§ 12 Svar på interpellation 2024/25:16 om möjligheter till

studier i norra Sverige 53

Anf. 103 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 53

Anf. 104 PEDER BJÖRK (S)..... 53

Anf. 105 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 54

Anf. 106 PEDER BJÖRK (S)..... 55

Anf. 107 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 56

Anf. 108 PEDER BJÖRK (S)..... 56

Anf. 109 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)..... 57

§ 13 Svar på interpellation 2024/25:26 om åtgärder mot

äldrebedrägerier 58

Anf. 110 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) 58

Anf. 111 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD)..... 59

Anf. 112 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) 59

Anf. 113 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD)..... 60

Anf. 114 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) 61

Anf. 115 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD)..... 62

Anf. 116 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) 62

§ 14 Bordläggning..... 63

§ 15 Anmälan om interpellationer 63

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar	65
§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor	67
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 19.06.	68